

Eszterhás István

A KELETI-MÁTRA BARLANGJAI

**SZEPARÁTUM AZ MKBT
VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTÍVÁJÁNAK
2007. ÉVI ÉVKÖNYVÉBŐL**

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Áttekintés a Mátra barlangjainak megismeréséről	3
A 23. Vulkánszpeleológiai Tábor tevékenysége	5
A Mátra barlangjai (felsorolás)	8
Rövid összegzés a Keleti-Mátrában korábban nyilvántartásba vett barlangokról	17
A Köszörű-völgy újabb barlangjai	23
A Herceg-gödör barlangjai	26
A Cserepes-oldal újabb barlangja	35
A Tarjánka-szurdok barlangjai	38
Látogatás a felhagyott recski ércbányában	43
A barlangtanilag sikertelen túrák	45
Irodalom	47
Fényképek	51

ÁTTEKINTÉS A MÁTRA BARLANGJAINAK MEGISMERÉSÉRŐL

A Mátrát bemutató turistatérképek és útikalauzok máig ragaszkodnak ahhoz a tévhithez, hogy a hegységben csak kevés és kicsiny barlang van, mert az nem mészkőből, hanem vulkáni kőzetekből épül fel. A széles közvéleményt pedig főleg ezek a nagy példányszámú kiadványok tájékoztatják. Néhány turista-térképen található barlangszám:

1963-as Kartográfia	4 barlang
1980-as Kartográfia	6 "
1996-os Kartográfia	11 "
2005-ös Topográf	8 "
2006-os Freytag & Bendt	5 "

Ezzel szemben - mint az természetes - az ismert barlangok száma évről évre gyarapodik. 2007-ben már 87 mátrai barlangról tudunk.

A barlangok legkorábbi ismertségéről csak régészeti leletek tanúskodnak. Bronzkori leletanyag került elő a Csák-kői-riolithasadékból és a Gyula-barlangból. Pontosán be nem határolható középkori és kora újkori időben már írásba került az Aba Sámuel sírűrege, a mátraházai Remete-barlang, a szurdokpüspöki Remete-lik (ESZTERHÁS 1990, LÉNÁRT 1978, SZENTI 1999).

Az első tudományos barlangkutatás a Mátrában a híres geológus, Szabó József nevéhez fűződik. Ő 1869. májusában egy fővárosiakból és pásztoiakból álló expedíciót vezetett a Csörgő-lyuk megismerésére. Az expedíció eredményeként kitűnő geológiai és genetikai leírást adott a barlangról (SZABÓ 1871, 1890). Egy 1886-os bányakataszteri térképen a szorospataki József és Gedeon tárókat a Medve-barlang közelébe teszik (SZOMSZÉD 2006). A két világháború közti időben az előbbieken túl további néhány mátrai barlangot (Kisterenyei felhagyott tárók, Juhistálló) említenek (PÁSZTOR 2929, BARCZAVIGYÁZÓ 1930, SZVOBODA 1932). Az 1950-es évek elején LEÉL-ŐSSY Sándor (1952) és SZÉKELY András (1953-a, 1953-b) folytatott tudományos barlangkutatást a Csörgő-lyukban és környékén. OZORAY György (1960-b, 1967) nagy igényességgel írta le a mátraházai Remete-barlangot, az abasári Kis-kői-sziklaereszt és a Csák-kői-riolithasadékot. Így KORDOS László (1984) "Magyarország barlangjai" című könyvének függelékében már 15 mátrai barlangot sorolt fel. Az 1980-as évektől napjainkig folytatott és folytat barlangkutatást a salgótarjáni Sziklaorom Hegymászó és Barlangász Klub főleg Ágasvár környékén. Fő tevékenységük a Csörgő-lyuk feltárása, melynek hosszát megháromszorozták, a Székely András által mért 139 m-ről 428 m-re növelték azt (BUDA 2000, ESZTERHÁS 2003, MANGA 1990). Feltárták a

Szalamandra-lyukat, megtalálták a hat Bárány-kői barlangot (ESZTERHÁS 1990, 2000).

A Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1990-ben kapcsolódott be a Mátra barlangjainak kutatásába. 1990-től 2007-ig három nagyobb barlangkutató, barlangkataszterező táborot rendeztek a hegységben és öt alkalommal végeztek néhány napos barlangkereső túrát. Ezen tevékenységek során 47 korábban ismeretlen barlangot találtak és dolgoztak fel részletesen, továbbá a mások által valami módon már említett 40 barlang közül 24-et újra átvizsgáltak és elkészítették ezek pontos dokumentációját is (ESZTERHÁS 1990, 1996, 1997-a, 1999, 2000, 2006, ESZTERHÁS - HORVÁTH 2001, ESZTERHÁS - GÖNCZÖL - SZARKA 1991, ESZTERHÁS - SZENTES 2004). A Vulkánszpeleológiai Kollektíva tagjai az előbb említett barlangkataszterető tevékenységen túl geológiai, genetikai, hidrológiai, klimatológiai, biológiai és régészeti kutatásokat is végeztek a Mátra barlangjaiban. A Mátrából megismert barlangok száma évről évre gyarapodott. Ezt jól szemléltetik a különböző időkben készített barlanglisták:

Bertalan (1958)	6	barlang
Kordos (1984)	15	”
Eszterhás (1990)	37	”
Eszterhás (1991)	68	”
Eszterhás (2007)	87	”

A Mátra barlangjairól folyamatosan gyarapodó ismereteket a Kollektíva mindig közölte a nyilvántartást összegző hivatalos szervekkel (KvVM Barlang- és Földtani Osztálya, Bükki Nemzeti Park Igazgatósága), valamint ezeket közzé tették számos publikációban és a <http://geogr.elte.hu/nonkarstic> honlapon, mégis azt tapasztaljuk, hogy eme adatokat a nagy példányszámú ismeretterjesztő, népszerűsítő kiadványok (és térképek) szerkesztői nem veszik át.

A 23. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR TEVÉKENYSÉGE

(Parádfürdő, Ilona-völgy, 2007. július 7-15.)

A tábort a Vulkánszpeleológiai Kollektíva munkatervében foglaltak szerint rendeztük. Tevékenységünk célja a Keleti-Mátra szpeleológiai terepbejárása során újabb barlangokat keresni. A Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1991-ben csak a parádi Ilona-völgyben és a Kösörű-völgyben igyekezett barlangokat találni, ahonnan végül is 9 barlang lett dokumentálva. Más kutatók feljegyzéseiből pedig további 5 barlangról volt tudomásunk. Valószínűtlennek tartottuk, hogy az egész hegység harmadát kitevő Keleti-Mátrában a hegység ismert barlangjainak csak a 16 %-a van. Ezt az aránytalanságot annak tudtuk be, hogy a hegység e része szpeleológiaiilag még nem volt alaposan átvizsgálva. Táborunk tevékenységével ezt a lemaradást kívántuk szépíteni.

A szervezés során a kutatáshoz engedélyt kértünk és kaptunk az Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől (1888-5/2007). Táborhelyet az Ilona-völgyben és engedélyt az erdészeti utakon való közlekedéshez az Egererdő Zrt. Parádsasvári Erdészete biztosította. A helyszíni szervezésben hathatós segítséget kaptunk a Mátrai Tájvédelmi Körzet vezetőjétől, Szuromi Lászlótól. A tábort a szokásos módon meghirdettük az „MKBT Tájékoztatóban” valamint személyes meghívókat küldtünk szét a korábbi táboraink résztvevőinek és a potenciálisan számításba vehető személyeknek.

A tábor költségeit, ami 475.000 Ft-ot tett ki (útiköltség, ételmezés, felszerelés) nagyobb részt a résztvevők fedezték. A Vulkánszpeleológiai Kollektíva és a Karszt és Barlang Alapítvány 30.000 – 30.000 Ft-tal járult hozzá a kiadásokhoz.

A kutató tevékenységben 12-en vettek részt, akik részben egyéni kutatók, részben valamely barlangkutató csoporthoz tartozó tagok voltak, illetve két németországi kutató is beszállt a tábori tevékenységbe, ezek a következők voltak:

Buda László,	Oláh Csaba (D),
Czenthe Huba,	Orosz Imre,
Eszterhás István,	Orosz Mihály,
Gádoros Miklós,	Rajczy Judit,
Gönczöl Imre,	Schieli Katalin,
Holló Szabó Mariann,	Szentes György (D)

A 12 kutatón kívül, mint családtag 5 gyerek is volt a 7 sátorból és 10 darabos „autóflottából” álló táborban.

Tevékenységünk során 14 terepbejáró túrát tettünk a Keleti-Mátra ígéretesnek vélt helyeire. Öt túránk bizonyult sikeresnek, melyek során újabb barlangokat találtunk. Öt, korábban ismeretlen, kovás kötésű konglomerátumban lúgos oldódással keletkezett barlangot találtunk a Köszörű-völgyben. Ezek a következők voltak: a Cincér-barlang, a Fürkész-barlang, a Mismucska-barlang, a Tűzkő-barlang, a Puding-barlang. A Heceg-gödörben két homokkőben keletkezett barlangot, a Herceg-gödri-ereszt és a Herceg-gödri-barlangot vettük nyilvántartásba. A Tarjánka-szurdok andezitagglomerátum alkotta falában két oldalazó erózió által képződött barlangot, a Görgeteges-ereszt és a Csobogó-alatti-ereszt, valamint egy hasadékbarlangot, a Tarjánka-hasadékot regisztráltuk. A Cserepes-tető Ilona-vízesés felőli oldalában pedig egy, andezitagglomerátumban aprózódással keletkezett fülkét, a Cserepes-ereszt találtuk. Sikeresnek tekintjük még a recski Lahóca-hegyben meglátogatott bányatárókat, az Alsó-, a Középső- és a Felső-György-tárókat, melyeket már évtizedekkel ezelőtt felhagytak és jelenleg már kezdenek konzekvencia-barlanggá alakulni.

Aztán voltak meddőnek bizonyult túráink, ahol bár tekintélyes területeket jártunk be, de barlangokat nem sikerült találni. Eredménytelenül vizsgáltuk át a Fekete-tó melletti Disznó-tetőt (ahol a turistatérképek barlangot jelölnek), a parádi Várhegyet, a Sas-kőt, a Gabi halálát, a Marhád-tetőt, a Csákány-kőt, az Éva-kőt, az Éles-bércet, a markazi Várhegyet.

Az újonnan talált barlangokról készültek térképek, fényképek és leírások. A barlangok együttes hossza 40,60 m, a leghosszabb a 7,80 m-es Mismucska-barlang. E barlangok andezitagglomerátumban, konglomerátumban és homokkőben képződtek. Lúgos oldódás által öt barlang, oldalazó erózió révén három barlang alakult, aprózódás, felszakadozás és tektonikai hasadék által 1-1 barlang vált ismertté.

Híre ment, hogy barlangkutatók vannak a Keleti-Mátrában, így aztán felkérést kaptunk, hogy vizsgáljunk át a recski Katalinbányatelepen egy rejtélyes földalatti folyosót. A folyosóról megállapítottuk, hogy az egy téglával kirakott, kormos huzatcsatorna, amely igen régen lebontott ipartelepi kéményhez vezetett. Ha már úgy is a Lahóca-hegy tövében voltunk, megnéztük az előbb említett, felhagyott tárókat.

Összegezve tevékenységük, 14 barlangkereső túránk során találtunk 11 új természetes nemkarsztos barlangot. Az 1930-as „Mátra útikalauzban” (BARCZA – VIGYÁZÓ 1930) említett parádi Várhegy pincéje bizonyára törmelék, illetve omladék alatt van. A turistatérképeken a Fekete-tó mellett jelzett barlang a legnagyobb valószínűség szerint nem létezik. A Keleti-Mátra

számos területét bejártuk, átvizsgáltunk sziklatornyokat, sziklafalakat, kőtengereket, szurdokokat, de az előbb említett 11 barlangnál nem találtunk többet. Ugyanakkor kis létszámú csapatunk idő híján nem jutott el minden olyan területre, amit a tervezésnél számításba vettünk, így aztán a jövőben is számíthatunk újabb nemkarsztos barlangok megtalálására.

A MÁTRA BARLANGJAI

(2007. júliusi állapot)

Az 5230-as számú barlangkataszteri tájegység mátrai részén megismert 74 természetes barlangjának és 13 barlangnak titulált mesterséges üregének rövid jellemzése

A 2007-ben újonnan talált barlangok sorszáma bekarikázva

ABASÁR

"belterület"

1. **Aba Sámuel sírürege** 3,0 /+1,0 m Márványtáblával jelzett, mesterséges fülke a borgazdaság pincerendszerében.

Holló-kő

2. **Holló-kői-hasadékbarlang** 4,1 /+2,9 m Derékszögben csatlakozó tektonikus hasadékok alkotta barlang andezitagglomerátumban.
3. **Holló-kői Ypszilon-barlang** 5,2 /+3,0 m Tektonikus hasadék mentén keletkezett barlang andezitagglomerátumban.

Rónya-kő

4. **Rónya-kői-barlang** 2,5 x 4,5 /+1,7 m Andezitagglomerátumban kimállással alakult, befelé alacsonyodó barlang.

Tekeres-kő

5. **Tekeres-kői 1-es eresz** 2,3 /+0,6 m Kimállással és omlással keletkezett eresz andezitagglomerátumban.
6. **Tekeres-kői-barlang** 3,2 /+0,6 m Kimállással keletkezett andezitagglomerátumban ez a széles lapos üreg.
7. **Torony-alatti-barlang** 2,0 x 3,6 /+0,5 m A kb. 20 m-es torony aljában andezitagglomerátumból való kimállással keletkezett barlang. Bejáratát valakik egymásra rakott kövekkel szűkítették.
8. **Tekeres-kői 2-es eresz** 1,7 x 4,0 /+1,6 m Repedés menti kimállással keletkezett andezitagglomerátumban ez a viszonylag széles és magas üreg.
9. **Tekeres-kői 3-as eresz** 3,3 x 5,4 /+1,9 m Andezitagglomerátumban keletkezett, befelé lejtő fülkét kőrakással mesterségesen ketté osztották.

- 10. **Tekeres-kői 4-es eresz** 2,2 x 4,5 /+1,8 m Tektonikus repedések mentén kimállással keletkezett háromszög alaprajzú fülke.
- 11. **Tekeres-kői-átjáró** 5,7 /+2,5 m Tektonikus kétbejártú hasadékbarlang andezitagglomerátumban. Délkeleti bejárata egy nyitott hasadékba torkollik.
- 12. **Tekeres-kői-hasadékbarlang** 3,4 /+4,8 m Két párhuzamos tektonikus hasadék mentén alakult andezitagglomerátumban.
- 13. **Tekeres-kői-lyukas-barlang** 4,2 /+4,8 m Az andezitagglomerátumban alakult tektonikus hasadék tetejét lazán egymásnak támaszkodó kőtömbök fedik.

Hajnács-kő

- 14. **Hajnács-kői-eresz** 2,5 x 3,3 /+2,8 m Andezitagglomerátumból kimállással keletkezett, háromszög alaprajzú, viszonylag magas eresz.
- 15. **Hajnács-kői-barlang** 3,2 /+1,5 m Déli folyosója tektonikus úton, keleti fülkéje kimállással keletkezett andezitagglomerátumban.

Kis-kő

- 16. **Kis-kői-hasadék** 4,5 /+2,2 m Mindkét végén nyitott, szűk álbarlang egy sziklafalnak támaszkodó kőlap mögött.
- 17. **Kis-kői-sziklaeresz** 1,8 x 4,7 /+1,1 m Széles, lapos eresz, mely kimállással alakult az andezit és andezitagglomerátum határán.

BÁTONYTERENYE

Farkas-lyuk-tető

- 18. **Farkas-lyuk** 2,8 x 4,4 /+2,0 m Az eredetileg riódácittufából kimállott kisebb fülkét mesterségesen bővítették a mai méretűre.

Macska-völgy

- 19. **Macska-barlang** 14,5 /+4,7 m, a völgy mélyülése miatt oldaltámaszát veszített riódácittufa-tömbben keletkezett repedés széthúzóásával alakult barlang
- 20. **Macska-eresz** 3,1 /+9,0 m Időszakos vízesés partfalában örvénylő erózió alkotta, vízszintes párkányokkal tagolt széles eresz riódácittufában.

Szorospatak

- 21. **Meve-barlang** ismeretlen kőzetben ismeretlen keletkezésű, azonosítatlan barlang. Az 1886-os bányakataszteri térképen és az 1979-es felvételű 1:20.000-es erdészeti kataszteri térképen csak feliratként szerepel.

Pócsházi-gödör

22. **Kisterenyei felhagyott tárók** Általunk átvizsgálatlan objektum a Barlangtani Intézt nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben a Barcza-Vigyázó-féle útikalauzra való hivatkozással. Rolittufa és barnaköszén határán hajtott tárók több helyen cseppkövesedtek.

DOMOSZLÓ

Tarjánka-szurdok

23. **Görgeteges-eresz** 3,1 x 7,5 /+1,2 m Oldalazó erózió által keletkezett barlangeresz a szurdok jobb oldalának andezitagglomerátumában. Alján kötömbök és homok található.
24. **Tarjánka-hasadék** Még be nem járt markáns hasadék andezitagglomerátumban. Felső része valószínűleg barlangméretű.
25. **Csobogó-alatti-eresz** 2,1 x 6,7 /+2,5 m Oldalazó erózió által keletkezett barlangeresz a szurdok jobb oldalában, kevésse a vizesés alatt. Befoglaló közete andezitagglomerátum.

GYÖNGYÖS

Csepje-tető

26. **Csepje-tetői-akol** 14,0 /+2,9 m Mesterségesen alakított, pincyszerű, egyfolyosós üreg andezitagglomerátumban.

GYÖNGYÖS (MÁTRAHÁZA)

Nagy-parlag (Remete-bérc)

27. **Remete-barlang** 6,3 x 7,9 /+2,4 m, inszolációs mállással és kifagyással keletkezett üreg andezit és andezitagglomerátum határán, melyet kisebb mértékben mesterségesen is alakítottak

GYÖNGYÖSOROSZI

Toka-völgy

28. **Ércbány 250 m-es szintjének ferde barlangja** kb. 12 m-es, gőz és forró oldat feszítette kristálykamra trachitandezitben. Jelenleg kristályaitól megfosztva víz alatt van.
29. **Ércbánya 100 m-es szintjének ürege** ismeretlen méretű kristálykamra trachitandezitben. Jelenleg víz alatt van.
30. **Ércbánya 200 m-es szintjének ürege** ismeretlen méretű kristálykamra trachitandezitben. Jelenleg víz alatt van.
31. **Ércbánya 400 m-es szintjének ürege** ismeretlen méretű kristálykamra trachitandezitben. Jelenlag víz alatt van.

GYÖNGYÖSSOLYMOS

Asztag-kő

- 32. **Asztag-kői-üreg** kb. 3 m-es általunk még azonosítatlan támaszkodó álbarlang kvarcitból. A Barlangtani Intézet nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben.

Kis-hegy

- 33. **Pádár-barlang** kb. 8-10 m-es ismeretlen keletkezésű barlang volt, melyet bányatörmelékekkel betakartak.

Csák-kő

- 34. **Csák-kői-riolithasadék** 3,2 /+3,5 m Magas, kifelé lejtő tektonikus hasadékbarrang riolitban.
- 35. **Csák-kői-álbarlang** 5,1 /+0,3 m A bányaművelés közben leszakadt kötőmb alatti konzekvenciabarrang.
- 36. **Csák-kői Nagy-barlang** 113 /±14,5 m A riolitban található, nagyméretű üregrendszer déli része még őrzi bányacsarnoki voltát, északi része viszont már konzekvenciabarrangá alakult. Egykor az egész üreg malomkőbánya volt.
- 37. **Malomkőves-csarnok** 19,5 /+3,5 m Régi bányacsarnok riolitban. Benne még 9 otthagított, rontott malomkő is megfigyelhető.
- 38. **Nyugati-vakablak** 3,3 /+2,2 m Kifelé lejtő mesterséges fülke riolitban.
- 39. **Déli-vakablak** 3,3 /+1,6 m Befelé lejtő mesterséges fülke riolitban.

HASZNOS

Várhegy

- 40. **Almássy-pince** kb. 80-100 m-es Általunk még át nem vizsgált pince hiperszténandezitben. A Barlangtani Intézet nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben.

KISNÁNA

Úszató

- 41. **Juhistálló** kb. 20 m-es általunk nem azonosított mesterséges üreg riolittufába vágva. Szvoboda Ö: "A kistályai barranglakások" c. munkájában említette 1932-ben.

MÁTRASZENTIMRE

Ágasvár

- 42. **Csörgő-lyuk** hazánk legnagyobb nemkarsztos barrangja, 428 m hosszú és 30 m mély. Torlódásos kőzetcsuszamlással keletkezett atektonikus barrang riodácittufában.
- 43. **Szalamandra-lyuk** 3,0 /-1,0 m Torlódásos kőzetcsuszamlással keletkezett szűk atektonikus barrang riodácittufában.

44. **Ágasvári-huzatos-üreg** ismeretlen méretű, azonosítatlan atektonikus barlang a Csörgő-lyuk szomszédságában riódácittufában. A Barlangtani Intézet nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben Székely A. munkájára való hivatkozással.
45. **Dózer-útmenti-barlang** 5,0 /+1,0 m Réteglap menti elválással keletkezett barlang andezitagglomerátumban.
46. **Kék-útmenti-barlang** 9,7 /+2,5 m Két egymást keresztező törés mentén kialakult tektonikus barlang andezitben.

Csörgő-völgy

47. **Gyula-barlang** 3,6 /+2,7 m Gázhólyag andezitben. Kitöltéséből bronzkori és középkori leletek kerültek elő.
48. **Kis Gyula-barlang** 2,0 /1,0 m Utólagos kőzetleszakadozások miatt szabálytalan alakú gázhólyag.
49. **Csörgő-pataki-álbarlang** 9,5 /+1,2 m A völgytalpon összegurult hatalmas tömbök közti álbarlang. Átfolyik rajta a Csörgő-patak. A kötömbök anyaga andezit.
50. **Bárány-kői 1-es barlang** 4,0 /+ 0,5 m Már széteső kövekből álló, de eredendően tektonikus hasadékbarlang andezitben.
51. **Bárány-kői 2-es barlang** 3,5 /+1,6 m Tektonikus hasadékbarlang andezitben. Bejárata kődarabokkal felfalazva.
52. **Bárány-kői 3-as barlang** 2,4 /+0,5 m Már széteső kövekből álló, de eredendően tektonikus hasadékbarlang andezitben.
53. **Bárány-kői 4-es barlang** 3,3 /+1,0 m Már széteső kövekből álló, de eredendően tektonikus hasadékbarlang andezitben.
54. **Bárány-kői 5-ös barlang** 2,0 /+1,7 m Tektonikus hasadékbarlang andezitben.
55. **Bárány-kői 6-os barlang** 2,1 /+2,0 m Tektonikus hasadékbarlang andezitben.

PARÁD

Várhegy

56. **Parádi Várhegy pincéje** azonosítatlan mesterséges üreg andezitben. Vigyázó - Barcza: "Mátra" c. útikönyve említette 1930-ban.

Ilona-völgy

57. **Vörösvári-táró** 39,5 /+3,0 m Az andezittufából álló hegyoldallal párhuzamos feltáró bányafolyosóba három bejáratot vágtak.

Cserepes-oldal

58. **Sárkány-lyuk** 4,4 /-1,6 m Tektonikus hasadékbarlang fedőandezitben, melynek mennyezete erősen töredezett.
59. **Cserepes-eresz** 3,0 x 4,5 /+4,0 m Oldaltámaszát vesztett andezit-agglomerátum-sziklából kitört, kimállott barlangeresz.

Köszörű-völgy (jobb oldala)

60. **Északi-homokkőeresz** 4,5 x 5,0 /+2,0 m Kimállással alakult konglomerátum és homokkő határán.
61. **Déli-homokkőeresz** 4,5 x 5,0 /+2,0 m Kimállással alakult, magas és széles eresz homokkőben.
62. **Csillám-eresz** 4,0 x 14,0 /+3,0 m A patak oldalazó eróziója által alakult eresz csillámos homokkőben.

PARÁDSASVÁR

Herceg-gödör

63. **Herceg-gödri-eresz** 4,0 x 14,8 /+2,0 m Oldalazó erózió alakította széles barlangeresz homokkőben.
64. **Herceg-gödri-barlang** 6,0 /-1,6 m Rejtett alámosás felszakadozásával keletkezett, szűk bejáratú, egyfülkés barlang homokkőben.

Köszörű-völgy (bal oldala)

65. **Puding-barlang** 2,3 /+0,5 m Lúgos oldódással alakult befelé lejtő járat konglomerátumból álló nagy sziklacsoportban.
66. **Tűzkő-barlang** 3,5 /+1,1 m Lúgos oldódással alakult ívelt barlangjárat konglomerátumból álló nagy sziklacsoportban.
67. **Mismucska-barlang** 7,8 /+0,7 m Lúgos oldódással alakult, több elágazással is bíró csőbarlang konglomerátumból álló nagy sziklacsoportban.
68. **Fürkész-barlang** 2,5 /+0,6 m Lúgos oldódással alakult járat kisebb konglomerátum-lépcsőben.
69. **Cincér-barlang** 3,3 /+0,5 m Lúgos oldódással alakult járat kisebb konglomerátum-lépcsőben.
70. **Kis Mókus-eresz** 2,0 /+1,0 m Kimállással alakult konglomerátum és homokkő határán. Érdekessége, hogy csak alja, hátfala és teteje van, oldalfalai hiányoznak,
71. **Mókus bácsi barlangja** 14,6 /+0,8 m Lúgos oldódással alakult csőbarlang konglomerátumban és homokkőben.
72. **Vasalótalp-eresz** 4,6 x 13,0 /+3,0 m, kimállással alakult eresz konglomerátum és homokkő határán.
73. **Patakparti-barlang** 8,0 x 10,0 /+1,0 m Oldalazó erózióval és kimállással alakult konglomerátum és homokkő határán.

Sós-cseri

- 74. **Sós-cseri Kerékvár 1. sz. ürege** Azonosítatlan, valószínűleg a mesterséges üregek egyike. A Barlangtani Intézet nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben.
- 75. **Sós-cseri Kerékvár 2. sz. ürege** Azonosítatlan, valószínűleg a mesterséges üregek egyike. A Barlangtani Intézet nyilvántartási kártyáján szerepelt 1989-ben.

PÁSZTÓ (MÁTRAKERESZTES)*Malom-völgy*

- 76. **Vidróczki-barlang** 5,1 /+1,5 m Ellipszis metszetű, oldalfülkés gázhólyag andezitben.

Ülés-völgy

- 77. **Ülés-pataki-barlang** 2,0 x 3,2 /+1,7 m Kimállással keletkezett kétöblű fülke andetitagglomerátumban.
- 78. **Ülés-pataki-sziklakapu** 1,5 x 3,2 /+1,7 m Kimállással keletkezett sziklakapu andezitagglomerátumban.
- 79. **Ülés-pataki-sziklaeresz** 2,0 x 5,5 /+1,8 m Vizesés alatti örvénylő erózióval keletkezett andetitagglomerátumban.

Vörös-kő-bérc

- 80. **Vörös-kő-bérci-barlang** 4,5 /+2,5 m Kimállással keletkezett barlang andezitagglomerátumban.
- 81. **Szézám-barlang** 2,8 /+0,8 m Kimállással keletkezett barlang andezitagglomerátumban, előterében kőtömbök.
- 82. **Vörös-kő-bérci-hasadék** 5,0 /+0,6 m Tektonikus hasadékok mentén kimállással keletkezett, befelé lejtő hasadékbarlang andezitagglomerátumban.
- 83. **Vörös-kő-bérci-odu** 2,1 /+1,6 m Kimállással keletkezett széles fülke andezitagglomerátumban.

RECSK*Oroszlánvár*

- 84. **Oroszlánvári-barlang** Azonosítatlan, ismeretlen keletkezésű barlang. A rudolftanyai arborétum kezelője említette 1991-ben.

SZUHA*Sós-völgy*

- 85. **Sárkány-gödör** 2,0 x 6,7 /+2,5 m Oldalazó erózióval alakult barlangeresz homokkőben.

SZURDOKPÜSPÖKI

Szentkereszt-oldal

86. **Remete-lik** 3,8 /+1,50 m Riolittufába faragott lakócella.

SZÚCSI

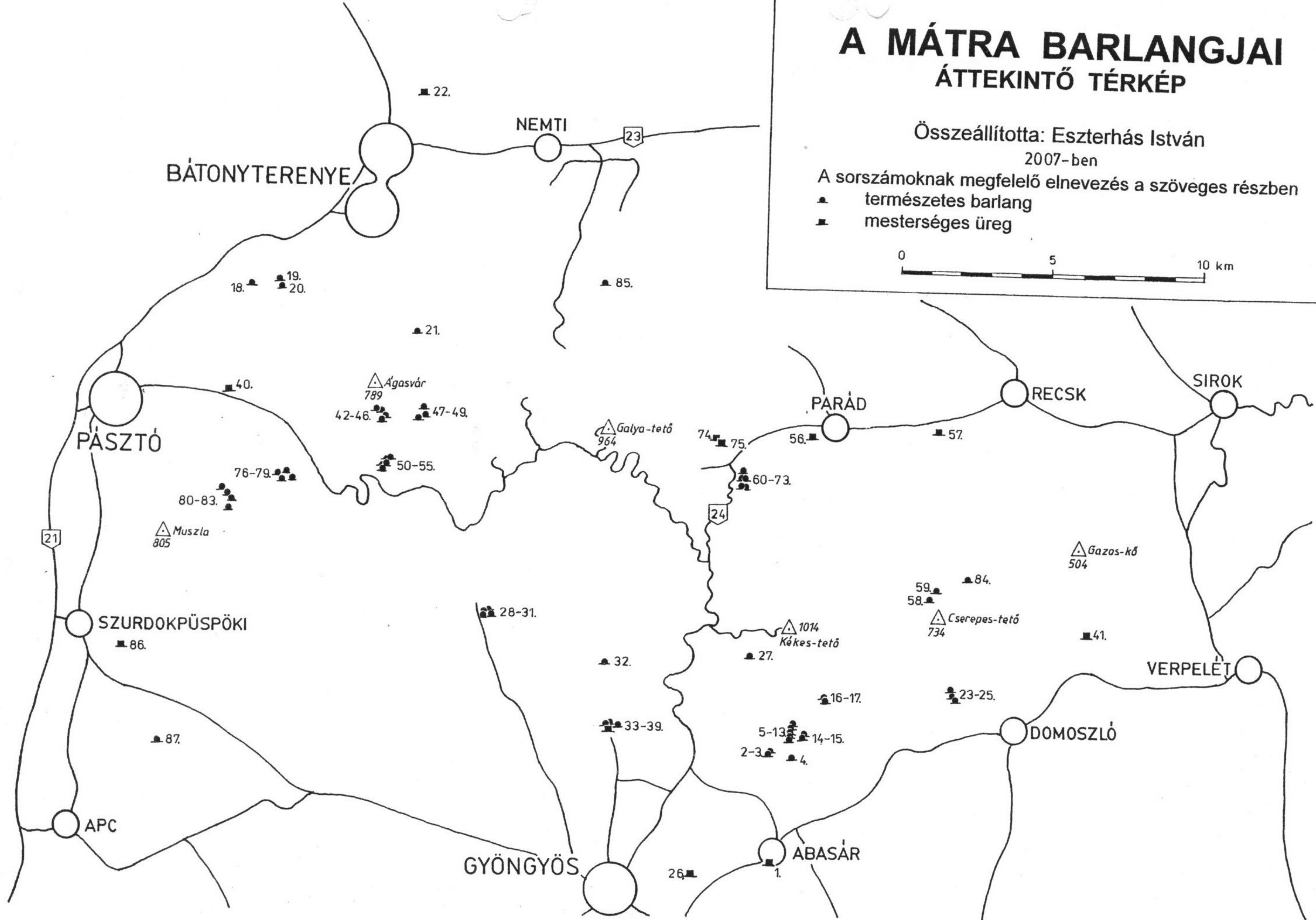
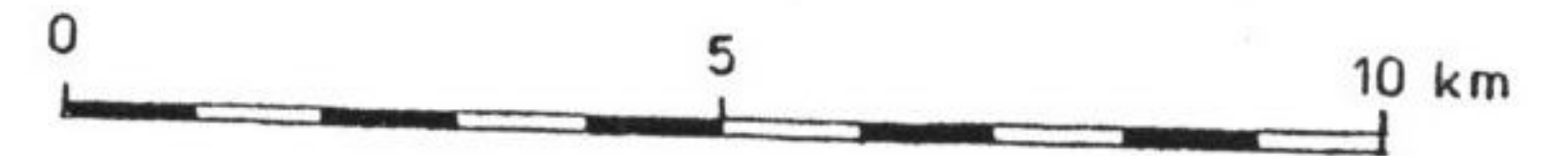
Hársas-völgy

87. **Hársas-völgyi-eresz** Kb. 15 m széles, 4 m magas azonosítatlan barlangeresznek tűnő képződmény andezitben. Csak egy fényképét ismerjük Varga: "Mátra-hegység földtana" c. munkájából 1975-ből.

A MÁTRA BARLANGJAI ÁTTEKINTŐ TÉRKÉP

Összeállította: Eszterhás István
2007-ben

A sorszámoknak megfelelő elnevezés a szöveges részben
▲ természetes barlang
■ mesterséges üreg

RÖVID ÖSSZEGZÉS A KELETI-MÁTRÁBAN KORÁBBAN NYILVÁNTARTÁSBA VETT BARLANGOKRÓL

Irodalmi adatok alapján nyilvántartásba vett barlangok:

Parádi Várhegy pincéje

A parádi Várhegy pincéjéről az 1930-ban kiadott Mátra útikalauz 156. oldalán (BARCZA – VIGYÁZÓ 1930) olvashatunk: „*A Hársastetőnek a Sasvár felé kiugró legmagasabb fokán, a Várhegyen vagyunk. A köröskörül völgyektől határolt, meredek oldalú hegytömb magaslata ókori s középkori erődítés céljára kiváló hely volt. Állítólag királyi vár volt, ahol a vadászatra kiránduló Mátyás király is megszállott volna. A V-alakú hegytető ÉNY-i szárnyán végighaladva (10 p.) a Parád község fölött magasló 453 m végső fokán a Várpince bejáratának s bástya-alapfalainak romjait találjuk.*”

A Várhegyet 2007. július 9-én felkerestük. Közel a hegyhez egy arra járó parádi lakostól megtudtuk, hogy a faluban tudnak a hegyen levő romokról és annak „kincseskamrájáról”. A mende-monda szerint az üregben igen sok arany van. Néhányan próbálták már kiásni, de nem találták meg. A piroxénandezitből álló Várhegy csúcsa fennsíkszerű, három oldalról igen meredek lejtők övezik, délnyugat felől viszont a vadászok által gyakran járt, közel vízszintes erdei kocsúton kényelmesen elérhető. A hegyperem több ívelt szakaszban kődarabokból álló, kb. 0,5 – 1 m magas sorokat lehet látni, valószínűleg ezek az egykori várfal maradványai. A beerdősült hegytető központjában egy fa törzsére fehér mezőben három piros petty van festve és alá függőlegesen írva „VÁRAK A MÁTRÁBAN” (lásd fényképen). A kősáncok mellett, valamint a hegyperem és a lejtő határán igyekeztünk olyan beszakadásra találni, ami esetleg a Várhegy pincéjére utalt volna. A valaha bizonyára létezett, illetve rejtve talán ma is létező, ismeretlen méretű üreget sajnos nem találtuk meg.

Sós-cseri Kerékvár 1. sz. ürege

A Kerékvár üregéről először az 1929-es kiadású „Mátra útikalauz” (PÁSZTOR 1929) számol be — ezt sajnos nem sikerült eredetiben olvasni. A benne szereplő információkat viszont átvette a Barlangtani Intézet „kártyás nyilvántartása”, amit számunkra 1989-ben le is másoltak (más egyéb adatokkal együtt). Ezen a következő információk szerepelnek: „*Sóscseri Kerékvár üregei – Mátra hegység – Galyatető környéke – Kö: Galyatető K-i oldalán, a Martalóc-oromtól (884) DK-re – Jell: Nagy méretű üregek vagy kazamaták*” KORDOS László (1984): „Magyarország barlangjai” című kötetének 290. oldalán levő barlanglistában is szerepel e többes számban levő név.

A Martalóc-oromtól ha nem is pontosan délkeletre, hanem inkább 110°-os irányba, attól légvonalban 4 km-re, közvetlen Parádsasvár északi határában van a 360 m magas Sós-cseri a falun áthaladó Nagy-lápa-folyás és a Gilice-patak közt. Itt viszont egyetlen általun ismert térkép sem jelöl várat. A legközelebb mutatott vár az Áldozóvár (más nevén: Széki vár). 1991-ben próbáltuk keresni a Kerékvár üregeit, de a megszólított, hegyet járó idevalósi emberek sem tudtak róla, de sajnos az utalások szerinti nagyméretű, alighanem mesterséges üregekre nem találtunk rá.

Sós-cseri Kerékvár 2. sz. ürege

Az előbb idézett vonatkozó utalások mindegyike többes számot használ az üregekre vonatkozóan. Ebből logikusan következik, hogy legalább két üregről van szó (de lehet, hogy több is van).

Juhistálló

SZVOBODA Ödön (1932): „A kistályai barlanglakások” című munkájában említi a nánai Úsztató mellett a kb. 20 m hosszú riolittufába, juhok elszállásolására vágott üreget. Más írásos utalást nem találtunk, amely közvetlenül említette volna e mesterséges üreget, de általában a nánai Úsztatóról több korai turisztikai könyv is (BARCZA – VIGYÁZÓ 1930, LÉNÁRT 1978) beszámol.

Kisnánától 2 km-rel északra, a sárga jelzésű turistaút mentén található az Úsztató-tó mellett az egykori juhtelep helyén a sokáig erdészházként használt épületegyüttes, amely ma, mint társasági üdülő működik. Az egész hely be van kerítve és szigorúan őrzött terület. A jelenlegi gazdákkal nem tudtunk kontaktusba kerülni, így az Úsztató melletti Juhistállót sem tudtuk megnézni, átvizsgálni.

— Ω —

A Mátra több turistatérképe is Ω-val jelzett barlangot ábrázol a parádi Disznó-tetőn, a Fekete-tó mellett. A jelzett barlangot már több alkalommal próbáltuk megtalálni (1991-ben és 2007-ben kétszer is). A területet tüzetesen átnéztük, de barlangot, vagy annak maradványát egyáltalán nem találtuk a jelzett hely kb. 4-5 hektárnyi körzetében. Nem is vettük nyilvántartásba ezt a bizonyára téves információt.

A helyi szóbeszéd alapján nyilvántartásba vett barlang

Oroszlánvár barlangja

1991-ben mátrai barlangok felől érdeklődtünk a rudolftanyai erdészeti arborétum kezelőjétől, egy nyugdíjas erdésztől. Ő többek közt elmondta, hogy az Oroszlánvár hegyében természetes barlangban folytatódó menekülő táró van. Ő nem, de egyik ismerőse járt benne. Az Oroszlánvárról szóló írások a barlangról ugyan nem tesznek említést, de olyan felszíni formákról szólnak, melyekből akár barlang is indulhat. A BARCZA – VIGYÁZÓ-féle (1930) útikönyv 161. oldalán írja: „A csúcs alatti északi oldalon az »Ördöggát« csaknem levegőben lógó sziklatömbjei érdekes látványosságot nyújtana.” Az 1978-as Fehér-féle útikönyv (LÉNÁRT 1978) a 283. oldalon pedig a várrom másik oldalára fókuszál: „Figyelemre méltó a NY-i oldalon húzódó 4 m széles és kb. ugyanilyen mély, sziklába vájt várárka.” Idő híján mi csak futólag, felületesen tudtunk szétnézni a Recsk területére eső vár romjain és annak környékén, így a valószínűleg omlás zárta üregbejáratot nem tudtuk érzékelni.

A Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1991-es kataszterezése alapján nyilvántartásba vett barlangok

Kis Mókus-eresz

Parásdasváron, a Köszörű-völgy nyugati oldalában, a völgyzáró gát tornyától 149 °-os irányba, kb. 900 m-re feltűnő sziklacsoport, a Mókus-szikla hívja magára a figyelmet. A patakpartról 30 m-rel távolabb magasodik. E sziklacsoportban három barlangméretű és több kisebb üreg található. Legészakabbra, kissé különállóan van a nagyjából 20 m-es relatív magasságban a Kis Mókus-eresz. A három oldalról szabad eresz kelet felé néz. Magassága a frontnál 1,10 m, mely belül 40 cm-re alacsonyodik. Alja kifelé lejt, mennyezetének hossza 2 m. Hátsó fala kavicscsíkos homokkőből, fedőrétege konglomerátumból van. Kimállással keletkezett.

Vasalótalp-eresz

A Mókus-szikla aljában, a törmeléklejtő tetején, mintegy 10 m-es relatív magasságban található. Már a patakpartról feltűnik a hatalmas vasalótalp-formájú alakzat. A legnagyobb fedett része, a vasalótalp csúcsától 4,60 m, szélessége 13 m, a frontnál mért magassága 3,10 m, mely befelé 1 méterig alacsonyodik. Alja nagyjából 20 °-osan lejt kifelé. Hátsó, függőleges fala homokkőből van, mennyezetét, alját konglomerátum alkotja. Középtájon keskeny, mély, függőleges repedés látható. Ez a repedés végighalad az egész sziklaalakzaton és ennek mentén alakult ki az eresz fölött levő Mókus bácsi barlangja is. Keletkezésében a konglomerátum két rétege közötti homokkő

kimállás volt a döntő. Egyetlen irodalom sem említi mint sziklaereszt, bár VARGA (1975) könyvében jól sikerült fénykép van róla (a 90. oldalon levő kép aláírása: „*Burgidáli konglomerátum-pad a Köszörű-patak völgyében*”).

Mókus bácsi barlangja

A Vasalótalp felett, a sziklaalakzat felső régiójában, a völgytalptól mintegy 15 m-es magasságban található. A sziklaalakzat bal oldaláról, némi sziklamászó gyakorlat birtokában közelíthető meg az a párkány, ahonnan a barlang bejárata elérhető. A párkányról 2,10 m magasságban indul a barlang délnyugati irányba. A bejárat 80 cm magas, 1 m széles, melyet egyetlen, nagyjából vízszintes, csőszerű folyosó követ, ami eleinte guggolva, majd később csak kúszva járható. A barlang alját, annak első harmadában a konglomerátumból származó kavicsszőnyeg borítja, beljebb csak foltokban kevés kavics található. Falai és alja vízszivárgástól nedves. Huzatot nem sikerült észlelni benne. A felmérés során 14,60 m-t tudtunk előrehaladni benne, a járat azonban tovább is folytatódik, de már nagyon elszűkül. Az első 4 m konglomerátumban halad, a további rész pedig kavicscsíkos homokkőben.

Mind a homokkőnek, mind a konglomerátumnak szilikátszemcséit kovás anyag köti össze. A barlang csőszerű járata és egyéb formajegyei egyértelműen oldásos keletkezésre utalnak. A befoglaló kőzet szilikátjait a természetben előforduló egyetlen sav sem oldja, a 9 pH-érték feletti lúgok viszont képesek oldani. E lúgok a Köszörű-völgy feletti Gyökeres tető ma már csak a gejzirkúpok romjai alapján felismerhető gejzirekből származtak. A gejzirekből előbb a felszínen, majd a kőzet repedéseiben alácsurgó lúgok több csőszerű járhatatlan és barlangméretű folyosót oldottak a kovás kötésű konglomerátumban és homokkőben. Ezek egyike a Mókus bácsi barlangja. Létezésére egy parádi erdész hívta fel figyelmünket.

Északi-homokkőeresz

A Köszörű-völgy keleti, parádi oldalában, a völgyzáró gát tornyától 152 °-os irányba, kb. 1 km-re (a Mókus-sziklától 100-120 m-rel feljebb, a szemén levő oldalon) található, nagyjából 10 m-es relatív magasságban az a homokkő-szikla, amely két ereszt is tartalmaz egymás közelében. A bal oldalt neveztük el Északi-homokkőeresznek. Szélessége 6 m, frontjától a hátsó falig 4,50 m. Frontális magassága 2 m, majd ez egyenletesen alacsonyodik, a hátsó falnál már csak 20 cm magas, Alja enyhén lejt kifelé. Mennyezetét leszakadozó félben levő homokkőpadok alkotják. Kialakulását az aprózódásnak köszönheti.

Déli-homokkőeresz

Az előbb tárgyalt eresztől 10 m-rel jobbra, vele azonos sziklában, ugyanolyan magasságban található. Szélessége 5 m, frontjától belsejéig 4,50 m, az eleje 2,50 m magas, belül pedig 2 m. Mennyezetét vízszintesen levő

konglomerátumpad alkotja, hátsó fala homokkőből van, enyhén kifelé lejtő alját vastagon borítja az avar. Aprózódással keletkezett sziklaeresz. Négy-öt személy bivakolására kitűnően megfelel.

Patakparti-barlang

A Köszörű-patak bal partján (nyugati oldalon) a völgyzáró gát tornyától 160 °-os irányba és 1080 m-re található. Egy kb. 1,5 m vastag, ferdén álló konglomerátumpad alatt képződött ereszszerű üreg. Nyílása a patak felé néz. A patakkel párhuzamos kiterjedése 10 m, erre merőlegesen 4 és 8 m között változik szélessége. Frontális magassága 1 m, befelé fokozatosan alacsonyodik. Alját nedves homok alkotja. Belső zugait a patak által szállított gallyakból és egyéb növénymaradványokból álló laza fonadék tölti ki. Kialakulását a kimálláson túl a Köszörű-patak oldalazó eróziójának is köszönheti.

Csillám-eresz

A Köszörű-patak jobb partján (a keleti oldalban), a völgyzáró gát tornyától 166 °-os irányba 1200 m-re, a patak kanyarulatánál található a Csillám-eresz. A lemezesen elváló, laza struktúrájú, ezüstszerű színű homokkőben alakult az üreg. Nagyon valószínű, hogy formailag szinte évenként változik. A felmérés idején (1991-ben) 14 m széles frontjától a belső falig 4,50 m kiterjedésű volt az eresz. Elejének magassága kb. 3 m, belsejében pedig 1 -1,50 m. A bejárat vonalában a felső sziklaperemről lehulló törmelék 1 m magas gátat épített, így a barlang alját befelé lejtő törmelék alkotja. Mállással és a patak oldalazó eróziójával keletkezett az igen omlékony kőzetben.

Sárkány-lyuk

A parádi Cserepes-tető nyugati oldalában, a Cserepes-oldalon 480 m tengerszint feletti magasságban, az erdészeti dózerút ívének legdélebbi részén, a 24-es műút Ilona-völgyi elágazásától pontosan délre 5,2 km-re az erdészeti utat kísérő 2 m magas teraszról nyílik. A kicsiny barlang 30 cm széles, 50 cm magas szája északnyugat felé néz egy vadrózsabokor mellett. A bejáratot egy 1,50 m-es lejtős kúszójárat követi, amely egy 70 cm mély törmelékkel eltömődött aknában végződik. Eme végponttól jobbra egy igen omlékony 1 m hosszú fülke nyílik. A barlangban nyáron hűvös huzatot észleltünk - elbeszélésből arról értesültünk, hogy télen viszont feltűnően párolog. Ezek a jelenségek a kőzet sűrű töredezettségével vannak összefüggésben. A barlang teljes hossza 3,75 m, vertikális kiterjedése 2 m. Tektonikus úton keletkezett barlang fedőandezitben.

Vörösvári-táró

Parádfürdőtől az Ilona-völgyi úton haladva 300 m után van a patakon átívelő híd. A hídtól a patak folyásával szemben, mintegy 50 m után a jobb parton nyílik három bejárat a táró. A bányajárat összhossza 39,50 m, szelvénymérete: szélessége 1,50 – 1,80 m, magassága 1,80 – 2,10 m (a nyugati

2

zónája a feltöltődés miatt fokozatosan alacsonyodik). Az üreg nedves, falainak, aljának felszíne a kenhetőségig átázott. A Vörösvári-tározó tipikus bányajárat andezittufában, tehát nem barlang, bár a helybeliek annak mondják.

A KÖSZÖRŰ-VÖLGY ÚJABB BARLANGJAI

Az 1991-es kataszterező túránk során a Köszörű-völgy alján haladtunk és így csak azokat a barlangokat vettük észre, melyek a völgytalpról is látszóttak. A 2007. évi túránk alkalmával tapasztaltuk, hogy a völgynek a víztároló déli vége és a Mókus-szikla közötti bal oldalát, az u.n. Kopott-hutát tarra vágják. Így a völgytalpról is át lehetett tekinteni a völgyoldal formáit. Az irtás közepe táján sziklalépcsőket láttunk. Ezekhez felkapaszkodva barlangokat is találtunk, majd innen észak felé nézve, az irtás szélén újabb és nagyobb sziklasor tűnt a szemünkbe, melyben további barlangokat találtunk. A Köszörű-patak Parád és Parádsasvár községek közti határvonal, ettől nyugatra Parádsasvár, keletre Parád területe van. Így a bal parti barlangok Parádsasvár, a jobb partiak Parádhoz tartoznak. 2007-ben csak a parádsasvári völgyoldalban találtunk barlangokat.

Cincér-barlang

A Köszörű-völgy bal oldalán, a Kopott-hutában, a patak szintjétől 35-40 m-rel magasabban egy kb. 20 m hosszú, 2-3 m magas kovás kötésű konglomerátumból álló sziklalépcső van. A lépcső falában több kisebb lyuk, beöblösödés és két barlangméretű üreg van. A délebbre levő üreg a Cincér-barlang. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 54' 26''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 00' 07''$, tengerszint feletti magasság kb. 380 m - a völgyzáró gát tornyától 152° -os irányba 650 m-re. A barlang félkör formájú szája északkeletre, a lejtő irányába néz, szélessége 1,30 m, magassága 50 cm. A bejáratot egy 2,30 m hosszú, befelé 5° -os lejtésű, csak kúszva járható fülke követi, melynek végéből balra még egy 1 m hosszban bekúszható, csőszerű folyosó nyílik. E kis szelvényű folyosó még folytatódik délkeleti irányba, de már ember számára járhatatlan. Így a barlang bejárható hossza 3,30 m. Az üreg oldalfalait és mennyezetét kovás kötésű konglomerátum alkotja, alját avarral fedett törmelék képi. A barlang fülkéjének és folyosójának mennyezetén végig húzódik egy néhány cm széles repedés. E repedés irányította ide a gejírek lúgos oldalát, mely kioldotta a barlangot.

Fürkész-barlang

A Köszörű-völgy bal oldalában, a Kopott-huta közepe táján levő sziklalépcsőben, az előbb leírt Cincér-barlangtól kb. 5 m-rel északabbra található a valamivel kisebb Fürkész-barlang. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 54' 26''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 00' 07''$, tengerszint feletti magasság kb. 380 m - a völgyzáró gát tornyától 152° -os irányba 655 m-re. A barlang egy kisebb, 70 cm mély eresz alól induló ovális formájú szája észak felé néz, szélessége 80 cm, magassága 60 cm. A bejáraton át egy kúszva járható, vízszintes csőfolyosóba jutunk. E folyosó 2,50 m hosszban járható, majd

elszűkülve még tovább folytatódik. A barlang falait, mennyezetét kovás kötésű konglomerátum alkotja, alját úgyszintén, melyen kevés kavicsos törmelék és avar van. A barlangfolyosó mennyezetén mindvégig jól látható az a repedés, amely predesztinálta a lúgos oldódás helyét.

Mismucska-barlang

A Köszörű-völgy bal oldalában, a Kopott-huta 2007-ben jól látható irtásának északi peremén, de már az erdőben egy három tagból álló, 5-6 m magas sziklacsoport található a völgytalpon futó erdei kocsúttól kb. 30 m magasan. A sziklacsoport déli tagjában nem találtunk barlangot, a középső tagban van a Mismucska-barlang, az északi tagban pedig két barlang leledzik, a Tűzkő- és a Puding-barlang. A Mismucska-barlang a kb. 5 m magas szikla közepén, a sziklalábtól 2,60 m magasan nyílik. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 54' 29''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 00' 05''$, tengerszint feletti magasság kb. 380 m - a völgyzáró gát tornyától 150° -os irányba 500 m-re. Így északkelet felé néző, többnyire kerek bejáratot elérni vagy felülről kötéllel, vagy alulról létrával, állványzattal lehet. A 60 cm széles, 70 cm magas bejáratot egy 3 m hosszú csőfolyosó követi. A bejárat csőfolyosó 3 m után kis lépcsővel (felfelé) hirtelen balra fordul, majd enyhe ívben jobbra. A bejáratától 5 m-re a főfolyosót egy másik folyosó keresztezi, amely balról (dél felől) jön és jobb felé távozik, mint azt az alján egy szivárgó vízerecske mutatja. E keresztező folyosó fekvő ellipszis szelvényű, de már bekúszhatatlanul szűk. Tovább haladva egy méterrel az előbbiekhöz hasonló szűk mellékfolyosó ágazik ki jobbra. E második elágazástól kb. még 1 métert lehet előrehaladni a főágban, majd az szélességét ugyan megtartva annyira ellaposodik, hogy képtelenség belepréselődni. Előre világítva úgy tűnik, hogy a főfolyosó belső szakasza további ágakra bomlik. Az oldalfalakat, a mennyezetet konglomerátum alkotja, a barlangfolyosó alján kevés kavicsos törmelék van. A barlang járható hossza így 7,80 cm.

A Mismucska-barlang nagyjából vízszintes csak kúszva járható kör és ellipszis szelvényű folyosóit a kovás kötésű konglomerátumban az egykori gejzírekből származó lúgok oldották ki. Érdekessége e barlangnak a többi Köszörű-völgyi lúgok által oldott barlangokhoz képest, hogy folyosói elágazóak, míg a többiek, ha kanyarodnak is, de mindig egyfolyosósak. E barlang mennyezetén általában nem tapasztalható törés, repedés, csak közvetlen a bejáratnál. További érdekesség, hogy az első keresztfolyosóban gyenge vízszivárgás tapasztalható, amely a déli ágból jön és az északi ágon távozik, de a főfolyosóba nem tér be. Ottjártunkkor a barlangban nappali pávaszemet (*Inachis io*), petecsomóit őrző barlangi keresztspókot (*Meta menardi*) és más kis testű pókokat láttunk. A barlang elnevezését egy parádi lakostól hallottuk, aki hozzávetőleges helyét is meg tudta mondani, bár tájékoztatásához ő még azt is hozzátette, hogy annak idején a rablóvezér Vidróczki Márton is lakott e

barlangban és lovát a barlang előtti fához kötötte (mi meg ágakból kötöttünk össze állványzatot, hogy fel tudjunk menni a csak kúszva járható barlanghoz). A barlangnév értelmezéséről megkérdeztünk szlovákiai kollégákat - mert csengése azt sugallta, szlovák eredetű szó lehet - ők nem igazán tudták barlangra vonatkozóan értelmezni, azt mondták, hogy a „*mis*” egeret jelent, a „*mučka*” pedig lisztet.

Tűzkő-barlang

A Kőszörű-völgy bal oldalában, a völgytalpi úttól 30 m-rel magasabban levő, három tagból álló nagyobb sziklacsoport északi sziklájában két barlang van. A szikla lejtő felőli frontjáról 2 m magasán nyílik a Tűzkő-barlang. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség 47° 54' 29", K-i hosszúság 20° 00' 05", tengerszint feletti magasság kb. 380 m - a völgyzáró gát tornyától 150 °-ra 490 m-re. A kis párkányról szájadzó, álló ellipszis formájú, 1,10 m magas, 65 cm széles bejárata északkelet felé néz. A bejáratot egy nagyjából vízszintes, enyhén jobbra kanyarodó és mind inkább szűkülő csőfolyosó követi. Ez íves folyosó 3,50 m hosszban járható be, majd járhatatlanná szűkülve még folytatódik. A bejáratától 2 m-re, a bal oldalon egy kis, 40 cm átmérőjű, gömb alakú fülke öblösödik be. A barlangnak mind az oldalait, mind a mennyezetét és az alját kovás kötésű homokköves konglomerátum alkotja. Mennyezetén és alján is mindvégig jól látszik az a repedés, aminek mentén a lúgos oldatok kialakították ezt a csőszerű járatot,

Puding-barlang

A Kőszörű-völgy bal oldalában, a völgytalpi úttól 30 m-rel magasabban levő, három tagból álló nagyobb sziklacsoport északi sziklájában két barlang van. A szikla tetején levő bemélyedésből nyílik a Puding-barlang. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség 47 54' 29", Keleti hosszúság 20° 00' 05", tengerszint feletti magasság kb. 380 m - a völgyzáró gát tornyától 150 °-ra 490 m-re. A barlang bejárata szabálytalan formájú, szélessége 45 cm, magassága 70 cm. A bejáratot egy 28 ° lejtésű, zeg-zugos folyosó követi, melyet 2,30 m hosszan lehet bejárni. A folytatódó folyosó már erősen elszűkül. A barlangüregnek minden felülete kovás kötésű homokköves konglomerátumból van. A lejtős folyosónak a mennyezetén és az alján is jól látszik a lúgos oldódást predesztináló repedés. Az alsó részben látható repedésben többnyire nagyobb, 10-20 cm átmérőjű kövek vannak

A Kőszörű-völgy alsó, 1 km-es szakaszának bal oldalát a völgytalptól egészen a 24-es műútig alaposan átnéztük, de a fent leírt barlangokon kívül több üregre nem találtunk.

A HERCEG-GÖDÖR BARLANGJAI

A Herceg-gödör egy csekély vízfolyású, kb. 600 m hosszú, szurdokszerű mellékvölgye a Kösörű-völgynek. Egész terjedelmében Parádsasvár területére esik. Jelenleg már nem közvetlenül a Kösörű-patakba adja vizét, hanem a Kösörű-völgyi-víztároló délnyugati öblébe. A völgy alsó szakaszán 4-6 m magas falakat alkot az alsó miocén eggenburgi emeletének aprókavicsos homokköve. E homokkőfal aljában két barlangot találtunk.

Herceg-gödri-barlang

A Herceg-gödör alsó szakaszát keresztező erdei kocsuiút egy hídon jut át a gyenge vízfolyáson. A hídtól a völgy kis patakja még mintegy 80 m-t tart a víztároló öbléig a fákkal, bokrokkal benőtt partfalak között. A hídtól kb. 8-10 m-re, a bal oldali fal és az aljában levő törmelékletítő határán nyílik a Herceg-gödri-barlang. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 54' 37''$, K-i hosszúság $19^{\circ} 59' 47''$, tengerszint feletti magasság kb. 355 m - a völgyzáró gát tornyától 189° irányba 280 m-re. A barlangnak meglehetősen szűk a bejárata, szélessége 40 cm, magassága 35 cm. A bejáraton átréselődve egy lejtőn jutunk a jobbra forduló, 6 m hosszú, 2 m széles és 1,60 m magas fülkébe. A fülke bal oldali fala szálban álló homokkőből levő domború lejtő, jobb oldala pedig aláhajló forma. Mennyezetét sík homokkőpad alkotja, alján pedig a laza homokkitöltés a jobb oldali aláhajló fal felé mélyülő, tölcseyszerű formát képez. A fülkének és különösen annak aljának a formája arra utal, hogy a barlang egy mélyebben levő üreg felszakadozásával keletkezett, amit az is alátámaszt, hogy itt a homokkő mésztartalma eléri a 30 %-ot. Tehát a kőzet harmadrésze savas vízben oldódva üregesedett, mely a laza homokkőben felszakadozást indukált. Az elsődleges üregesedés feltételezhetően a barlangfülke alatt 2,50 – 3 m-rel lehetett, amely szint egybeesik a patak jelenlegi felszínével.

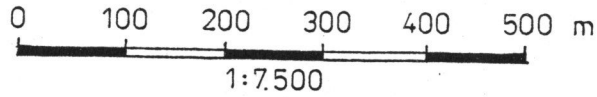
Herceg-gödri-eresz

A Herceg-gödör alsó szakaszában, a hídtól 20 m-rel északabbra (a vízfolyás irányába), a szurdok bal oldalában van a Herceg-gödri-eresz. Helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 54' 37''$, K-i hosszúság $19^{\circ} 59' 47''$, tengerszint feletti magasság kb. 355 m - a völgyzáró gát tornyától 189° -os irányba 270 m-re. Az eresz kelet felé néző szájának szélessége 14,20 m, az erőleghelyes legnagyobb beöblösödése 4 m, magassága a frontnál a 4 m-t is eléri, amely befelé a néhány cm-es méretig lépcsőzetesen csökken. Az eresz boltozata alól dél felé egy 3,50 m hosszú kúszófolyosó indul. A képződmény mennyezetét aprókavicsos homokkő alkotja, alján pedig néhány követ is tartalmazó laza homokkitöltés található. A barlangereszt főként a Herceg-gödri-patak magasvíz idején való oldalazó eróziója koptatta ki, de a kőzetleszakadozás is szerepet kaphatott, illetve kap ma is kialakításában.

MÁTRA

A KÖSZÖRŰ-VÖLGY BARLANGJAI

Szerkesztette: Eszterhás István
2007-ben

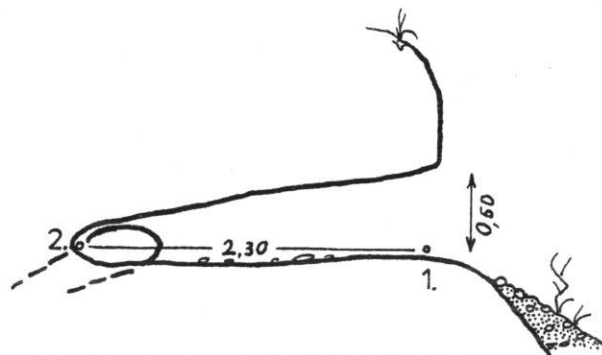
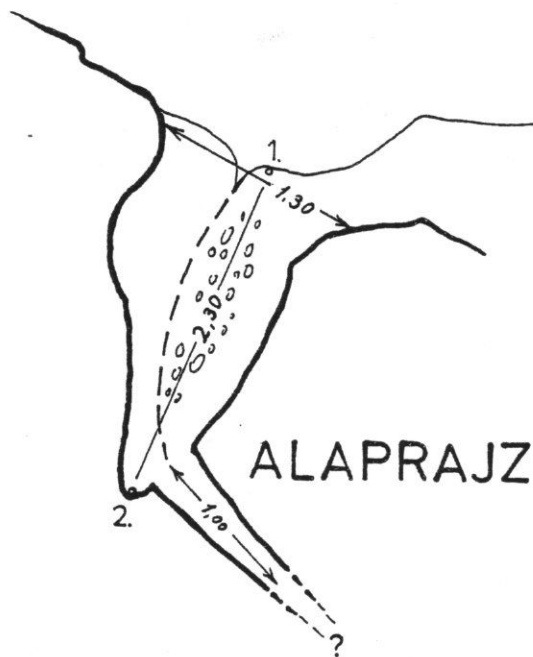
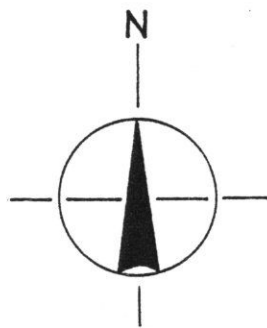
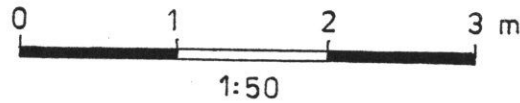

2

PARÁD, KÖSZÖRŰ-VÖLGY

CINCÉR-BARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én
A barlang hossza 3,30 m, magassága 0,50 m
Befoglaló kőzete: szilikát kötésű konglomerátum

HOSSZMETSZET

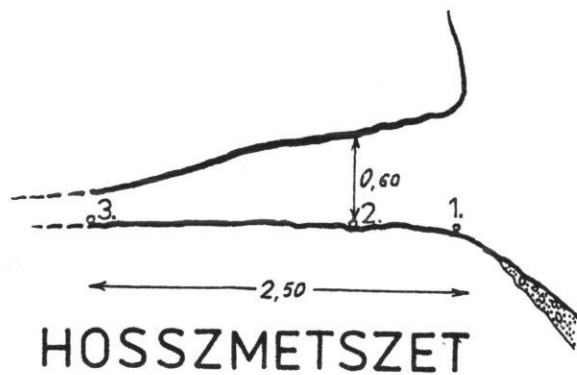
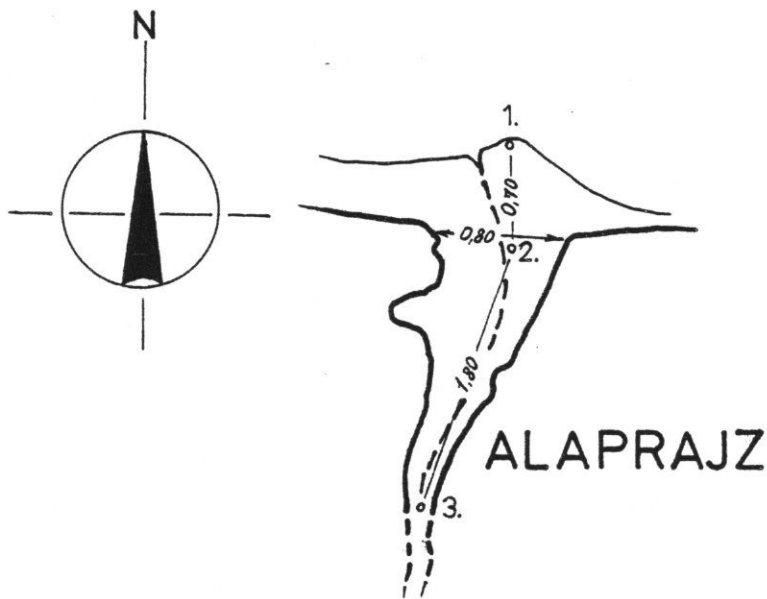
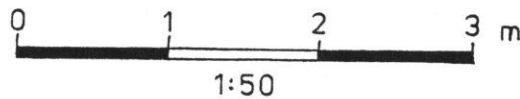
PARÁD, KÖSZÖRŰ-VÖLGY

FÜRKÉSZ-BARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én

A barlang hossza 2,50 m, magassága 0,60 m

Befoglaló kőzete: szilikát kötésű konglomerátum

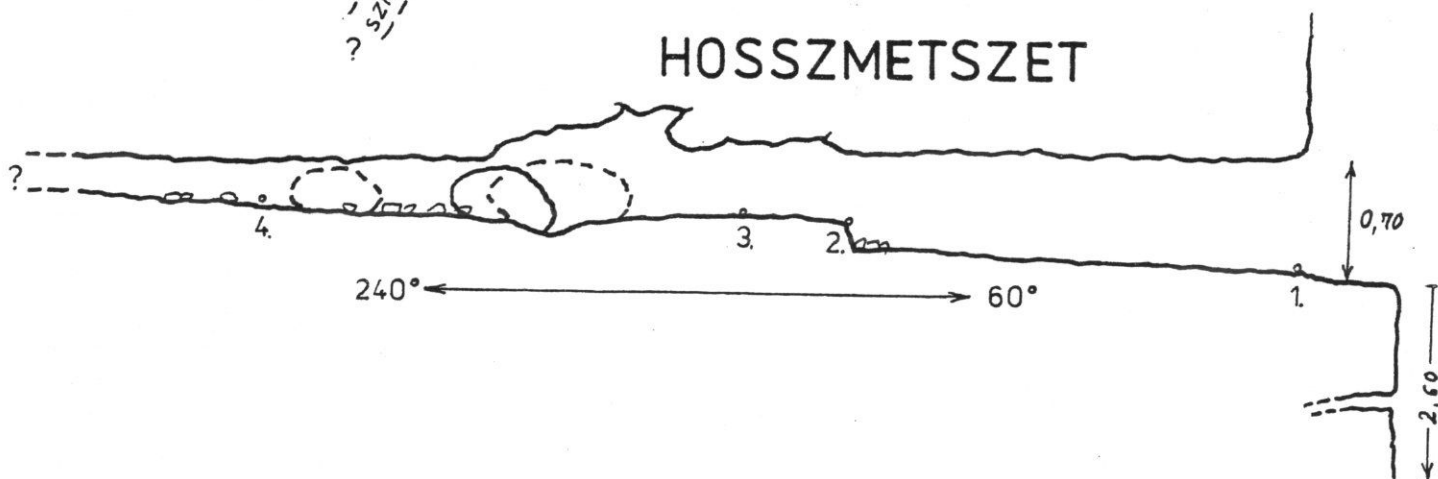
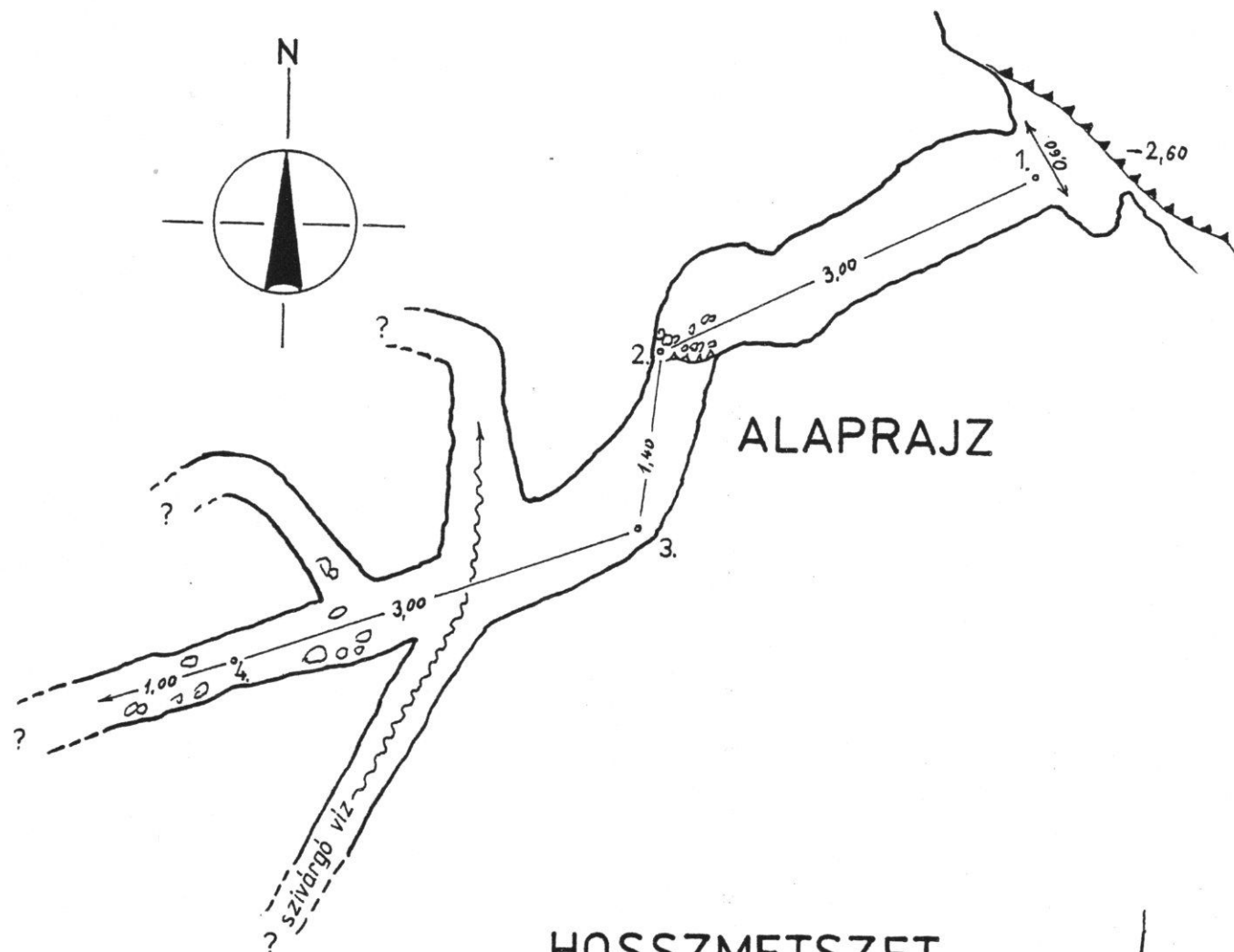
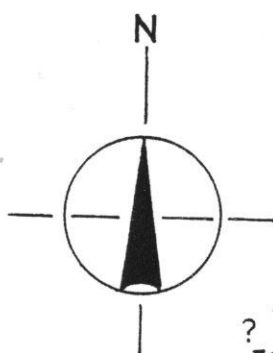
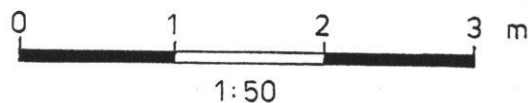
PARÁD, KÖSZÖRŰ-VÖLGY

MISMUCSKA-BARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 12-én

A barlang hossza 7,80 m, magassága 0,70 m

Befoglaló kőzete: szilikát kötésű konglomerátum

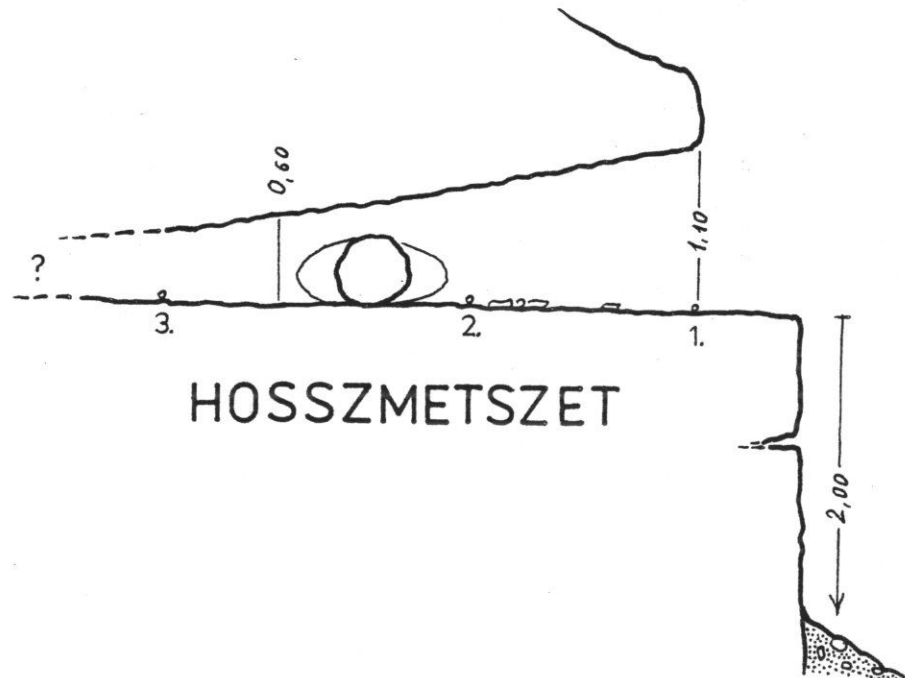
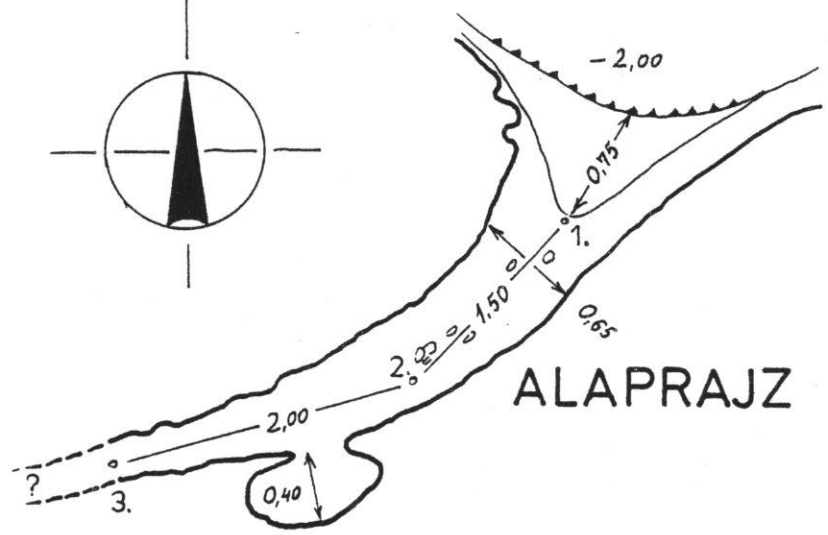
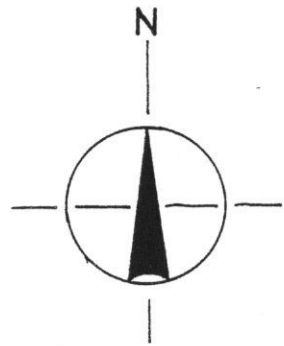
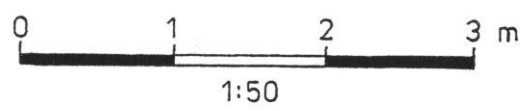
PARÁD, KÖSZÖRŰ-VÖLGY

TŰZKŐ-BARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én

A barlang hossza 3,50 m, magassága 1,10 m

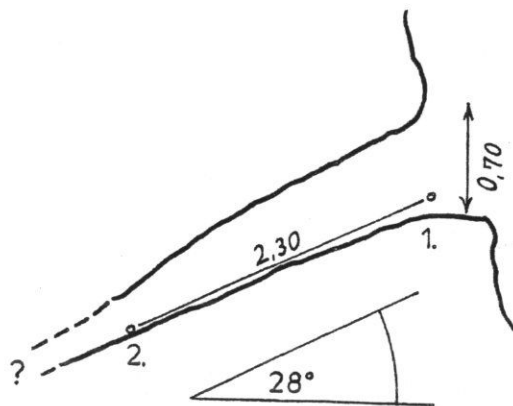
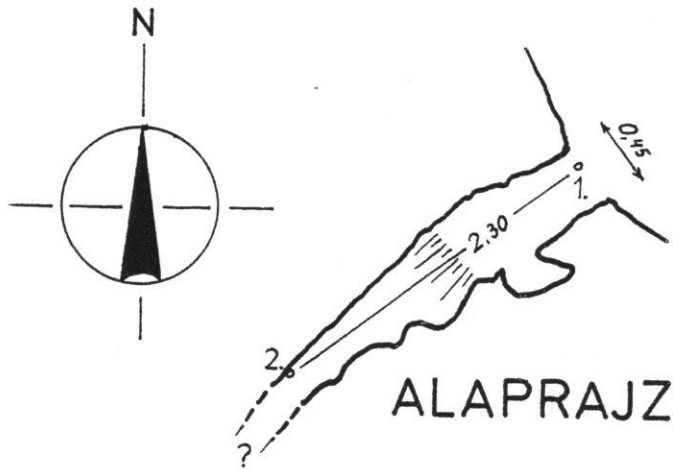
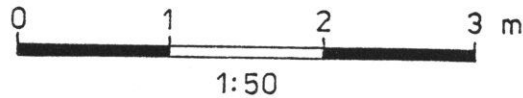
Befoglaló kőzete: szilikát kötésű konglomerátum

PARÁD, KÖSZÖRŰ-VÖLGY

PUDING-BARLANG

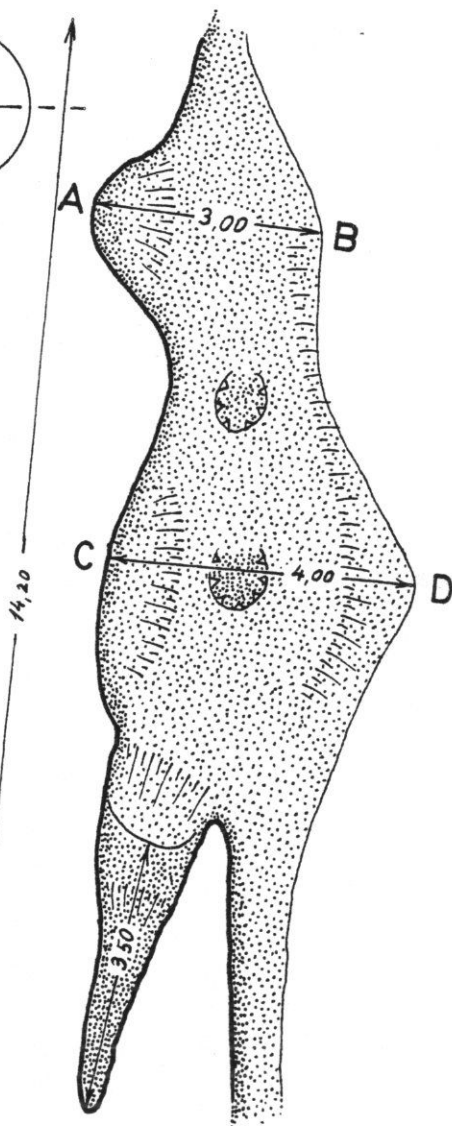
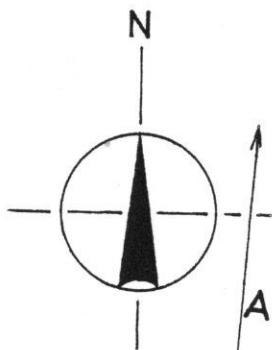
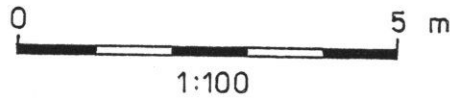
Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én
A barlang hossza 2,30 m, magassága 0,50 m
Befoglaló kőzete: szilikát kötésű konglomerátum

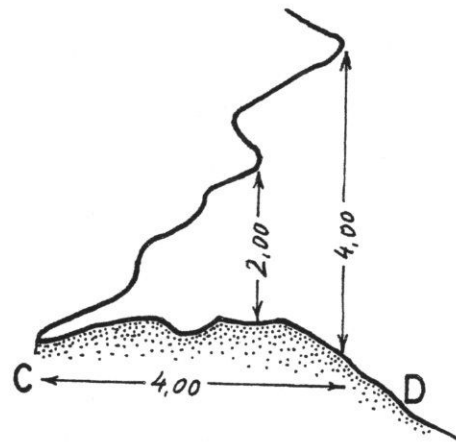
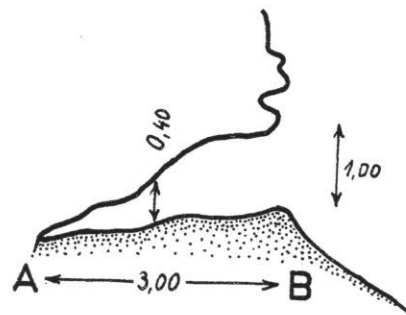
PARÁDSASVÁR, HERCEG-GÖDÖR

HERCEG-GÖDRI-ERESZ

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én
Az eresz beöblösödése 4,00 m, szélessége 14,20 m
Befoglaló kőzete: homokkő

ALAPRAJZ

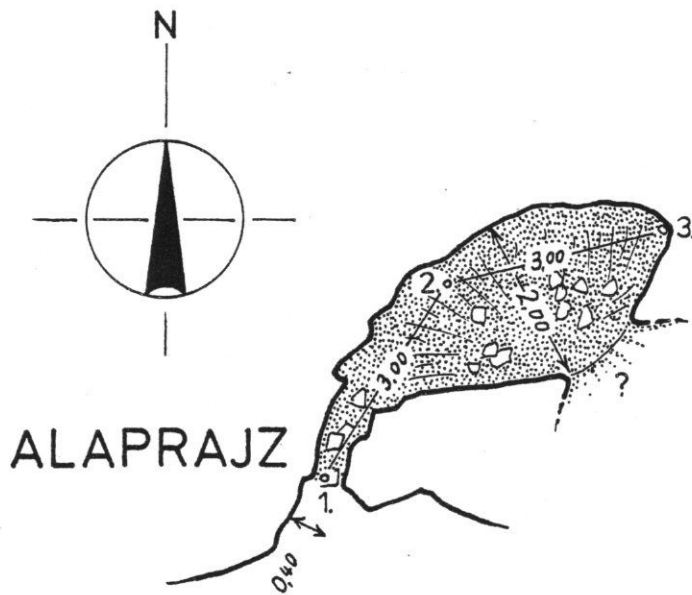

METSZETEK

PARÁDSASVÁR, HERCEG-GÖDÖR

HERCEG-GÖDRI-BARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2007. VII. 10-én
A barlang hossza 6,00 m, mélysége 1,60 m
Befoglaló kőzete: homokkő

A CSEREPES-OLDAL ÚJABB BARLANGJA

A 734 m-es Cserepes-tető (másik nevén: Palánk-tető) nyugati (Ilona-vízesés felé eső) lejtőjét nevezik Cserepes-oldalnak. A Cserepes-oldali barlangokról már régóta keringenek hírek. Magunk is többször átvizsgáltuk barlangtanilag a területet. 1991-ben találtunk rá a Sárkány-lyukra, 2007-ben pedig két alkalommal jártuk be barlangokat keresve a hegyoldalt. Ekkor találtunk rá egy korábban nem ismert barlangereszre, amit Cserepes-eresznek neveztünk el.

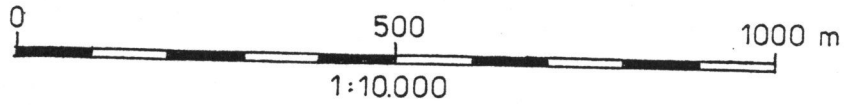
Cserepes-eresz

Az Ilona-vízeséstől alig járt ösvény vezet északkelet felé, a Fekete-tó irányába. Az ösvénytől jobbra eső meredek oldalon több andezitagglomerátumból álló sziklaszirt látszik. A legmagasabban, már a dózerút közelében levő szirtek egyikében találtunk rá a Cserepes-ereszre. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 52' 59''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 03' 52''$, tengerszint feletti magasság kb. 540 m - a 24-es műút Ilona-völgyi elágazásától 180° -ra 5.100 m-re. Az eresz nyugat felé néző nyitott frontja 4,50 m széles és 4 m magas. Mennyezete befelé alacsonyodik, alja pedig emelkedik, e miatt a frontvonalától 3 m-nyire levő belső fala már csak 40 cm magas. A legbelsőbb részben egy leszakadt nagyobb kőtömb egy 1,70 m hosszú fülkét különít el az első részekről. Az eresz mennyezete és falai andezitagglomerátumból vannak, alját kifelé lejtő köves törmelék alkotja. Hő- és nedvesség-ingadozás okozta aprózódással keletkezett. A levált, leszakadt kőzetdarabok részben legurultak a meredek lejtőn, részben az eresz alján halmozódtak fel.

MÁTRA

A CSEREPES-OLDAL BARLANGJAI

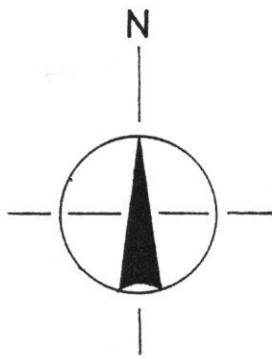
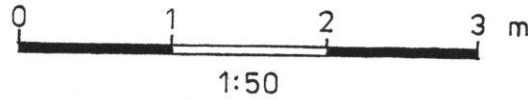
Szerkesztette: Eszterhás István
2007-ben

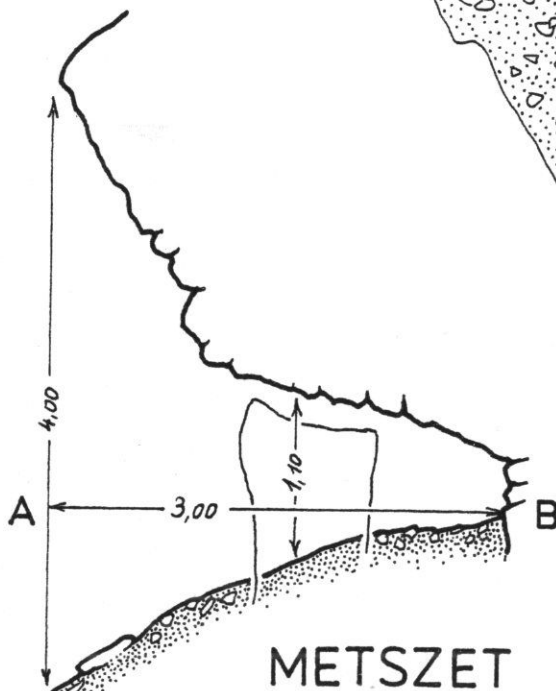
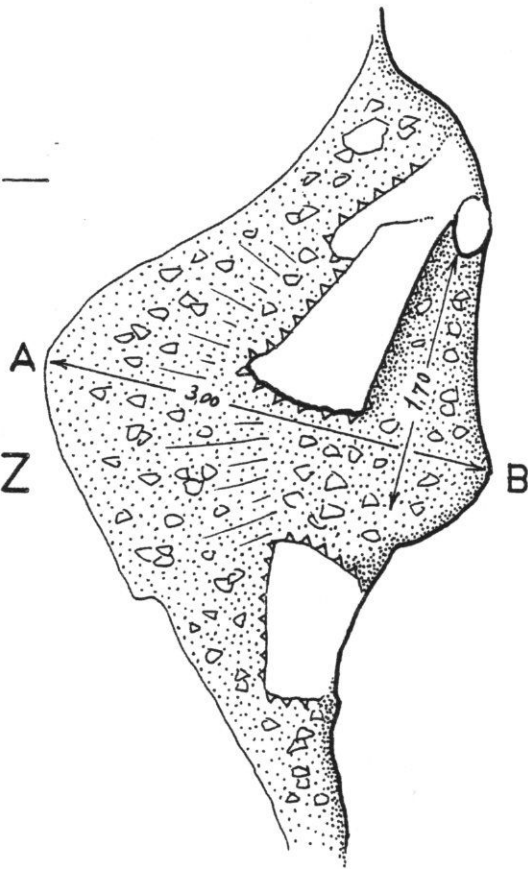
PARÁD, CSEREPES-OLDAL

CSEREPES-ERESZ

Felmérte: Eszterhás István és Gönczöl Imre 2007. VII. 14-én
Az eresz beöblösödése 3,00 m, szélessége 4,50 m
Befoglaló kőzete: piroxénandezit-agglomerátum

ALAPRAJZ

A TARJÁNKA-SZURDOK BARLANGJAI

A Keleti-Mátra egyik délre futó, mintegy 5 km hosszú völgye a Domoszló területére eső Tarjánka-völgy. Ennek alsó, kb. 600-700 m-es szakasza a Mátra legkeskenyebb völgyének tartott Tarjánka-szurdok. A szurdok szélessége olykor csak 2,50 m, a függőleges falak magassága általában 8-10 m, de van olyan hely, ahol eléri a 15 métert is. A szurdokban csak a Tarjánka-patak „medrében” lehet közlekedni a kis zátonyokon és kőgörgöttegeken egyensúlyozva, sőt egy részen a 2 m-es vízesést leküzdve. A szurdok déli, az egykori kőbánya környékének érdekes kőzettani képződményei a hagymaszerűen szétváló andezittömbök, a „szemes kövek”, A szurdokszakaszt már andezitagglomerátum alkotja. 2007-ben végigjártuk a Tarjánka-szurdokot és abban három barlangot találtunk.

Görgeteges-eresz

A kb. 600-700 m-es Tarjánka-szurdok közepén, a jobb oldali fal aljában van a Görgeteges-eresz. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 50' 33''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 04' 39''$, tengerszint feletti magasság kb. 270 m - a domoszlói templomtoronytól 296° -ra 3.100 m-re. A barlangereszt a Tarjánka-patak oldalazó eróziója koptatta ki, illetve magasvíz idején még ma is koptatja. Mint az oldalazó erózió által koptatott barlangoknál szokott lenni az üreg szélessége nagyobb, mint annak beöblösődése. A Görgeteges-eresz északkelet felé néző szája 7,50 m széles és 1,20 m magas, beöblösődése nagyobb részt 2 m, de a déli részen eléri a 3,10 m-t. Oldalfalai kisebb-nagyobb kődarabokat magába foglaló, „klasszikus” andezitagglomerátum, mennyezetét pedig olyan agglomerátum alkotja, melyben a finomszemcsés elegyrészek dominálnak. A barlangeresz nagyjából vízszintes alját andezithomokba ágyazott kövek alkotják, melyen nagyobb (fél és egy méteres átmérőjű) kőgörgöttegek vannak.

Tarjánka-hasadék

A Tarjánka-szurdok jobb oldalának közepén, a Görgeteges-eresztől mintegy 50 m-rel északra (feljebb) található a Tarjánka-hasadék. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 50' 35''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 04' 37''$, tengerszint feletti magasság kb. 275 m - a domoszlói templomtoronytól 293° -ra 3.150 m-re. A szurdok lemélyülésével annak fala elvesztette oldaltámaszát és a fellazult kőzettömbben repedés keletkezett, majd a szurdok felőli kőzetkaréj elvált és egy fél méterrel eltávolodott a helyben maradt résztől. A résbe kövek gurultak úgy, hogy köztük szabad, levegős terek is maradtak. Az egész szurdokfalon végigfutó repedés aljában egymásnak támaszkodó kövek vannak, a völgytalptól vagy 5 m-rel feljebb azonban már szabad terek vannak a repedés falai között. No, ez a Tarjánka-hasadék voltaképpeni barlangja. A barlangba bemenni nem tudtunk, mert alulról a résbe szorult törmeléken igen veszélyes

3

lett volna felkapaszkodni, a felülről való leereszkedéshez pedig nem volt kötelünk. Szemlélődés után úgy tűnik, hogy a repedés felső része 2 – 3 m hosszú barlangot rejt.

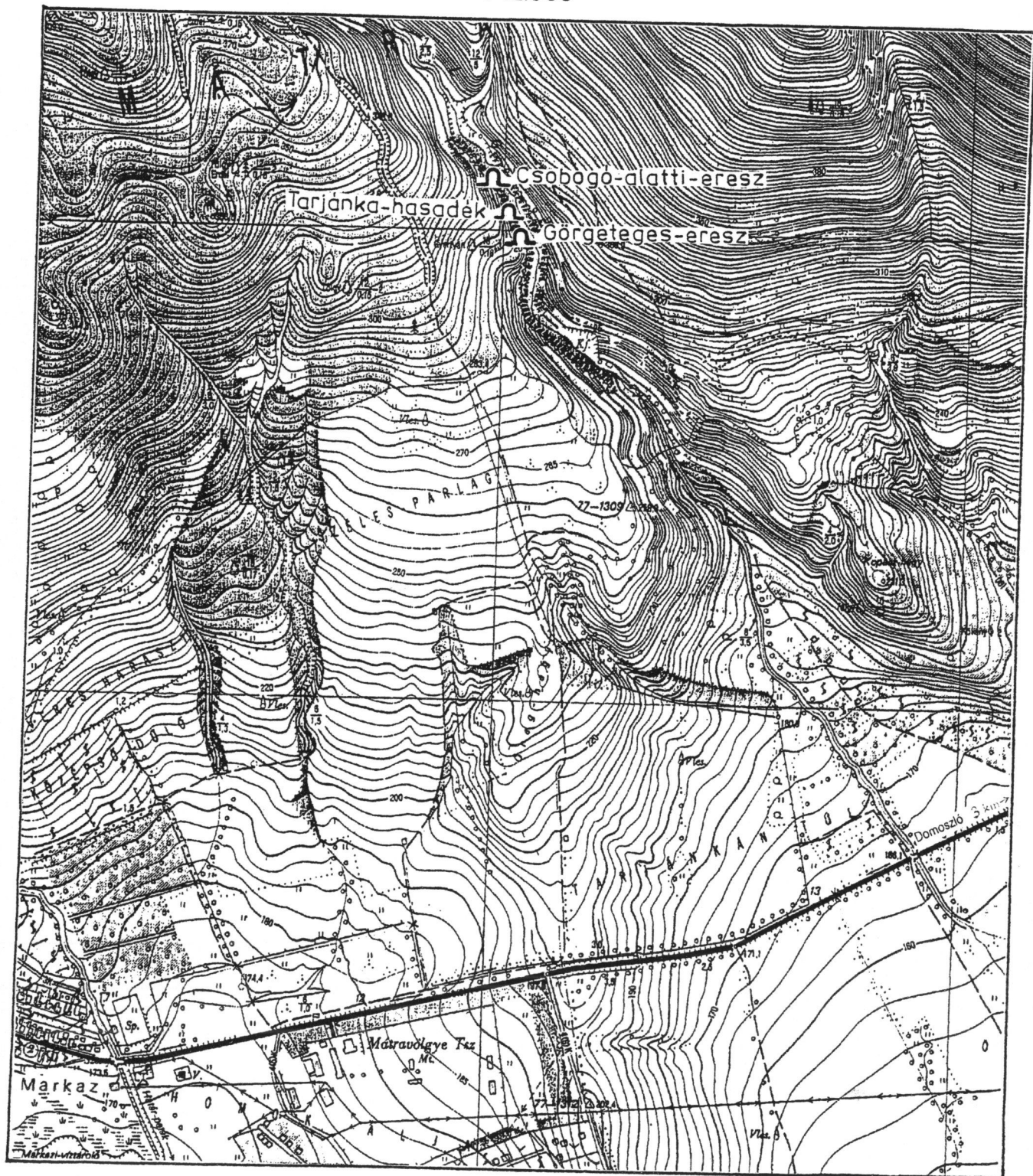
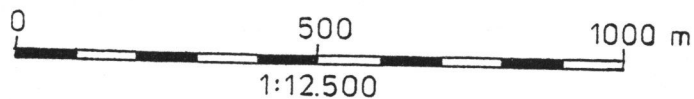
Csobogó-alatti-eresz

A Tarjánka-szurdok jobb oldalának felső harmadában, a Görgeteges-eresztől mintegy 100 m-el északabbra (feljebb), a vízeséstől kb. 30 m-rel délebbre (lejjebb) van a szurdokfal aljában a Csobogó-alatti-eresz. Ennek helymeghatározása: É-i szélesség $47^{\circ} 50' 37''$, K-i hosszúság $20^{\circ} 04' 35''$, tengerszint feletti magasság kb. 280 m - a domoszlói templomtoronytól 293° -ra 3.200 m-re. E barlangereszt is a Tarjánka-patak oldalazó eróziója koptatta ki. Az északkelet felé néző szája 6,70 m széles, 2,50 m magas, beöblösödése pedig 2,10 m. Hátsó fala és mennyezete nagyobb kődarabokat tartalmazó andezitagglomerátum. Északi részén a hátsó falnak egy ferde, aprószemcsés agglomerátumból álló pad támaszkodik. Alját enyhén kifelé lejtő andezithomokból álló kitöltés borítja, melyen csak néhány kisebb kőgörgeteg található.

MÁTRA

A TARJÁNKA-SZURDOK BARLANGJAI

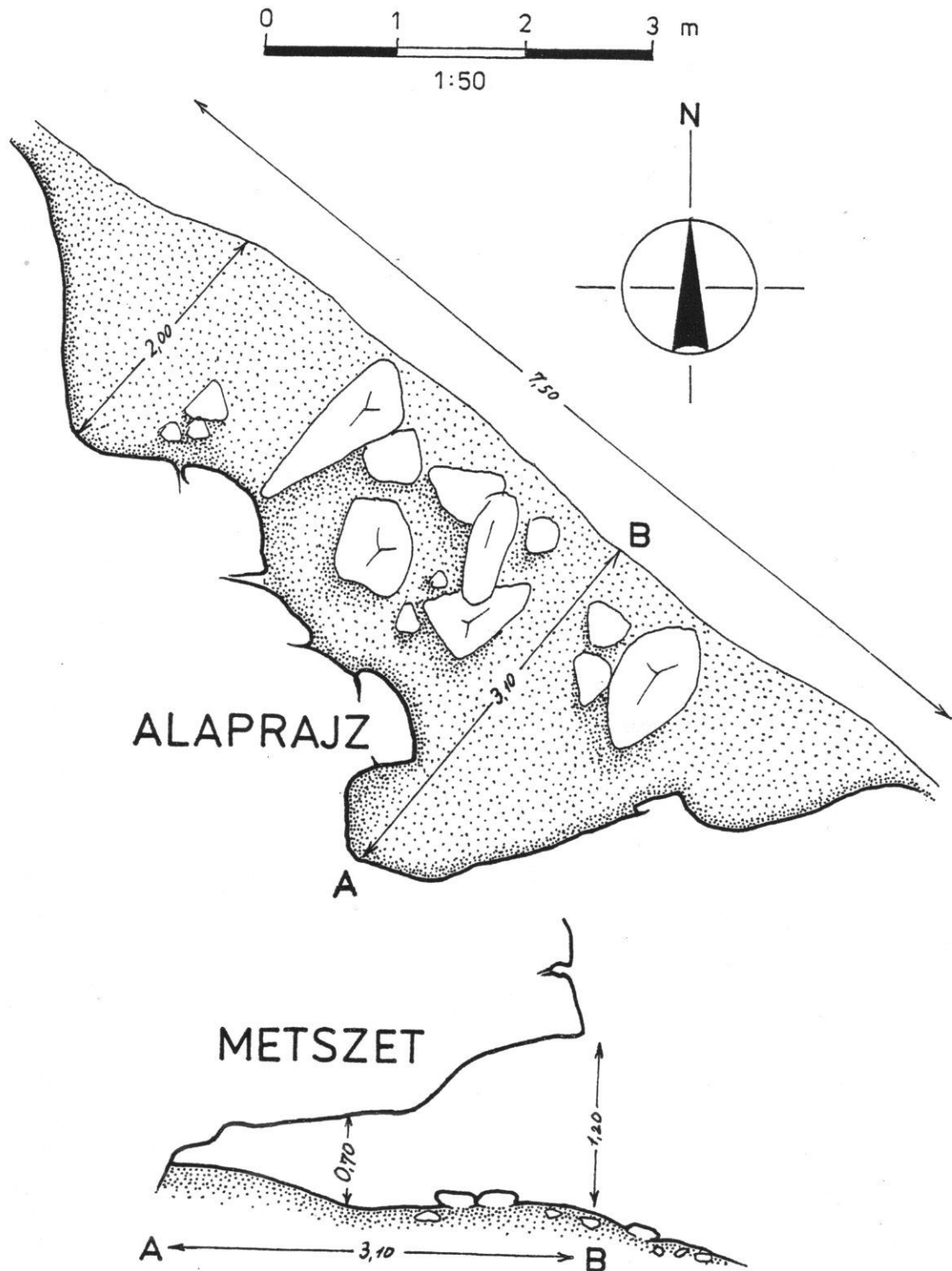
Szerkesztette: Eszterhás István
2007-ben

DOMOSZLÓ, TARJÁNKA-SZURDOK

GÖRGETEGES-ERESZ

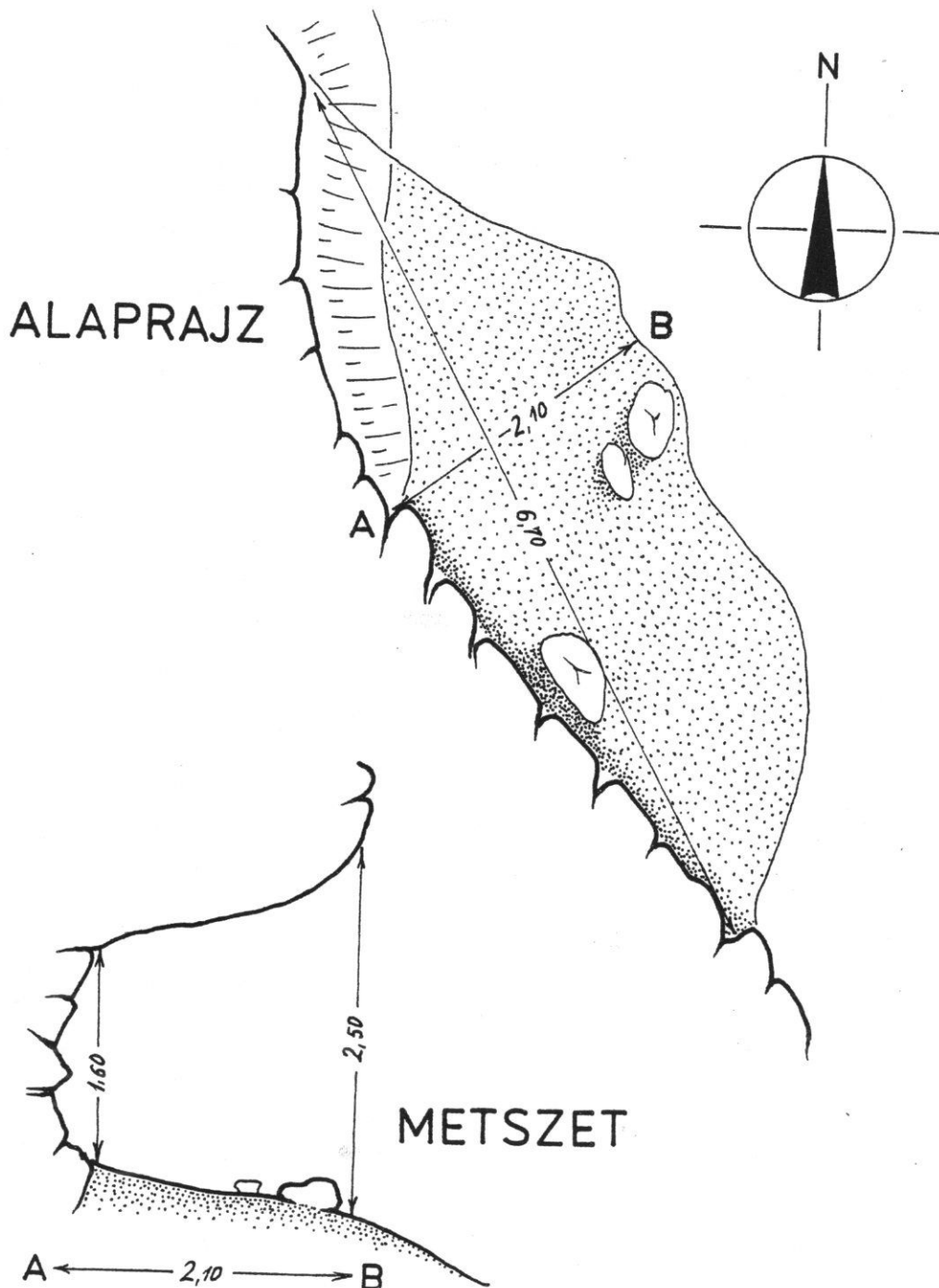
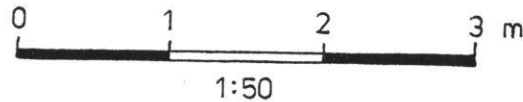
Felmérte: Eszterhás István és Oláh Csaba 2007. VII. 13-án
Az eresz beöblösödése 3,10 m, szélessége 7,50 m
Befoglaló kőzete: piroxénandezit-agglomerátum

DOMOSZLÓ, TARJÁNKA-SZURDOK

CSOBOGÓ-ALATTI-ERESZ

Felmérte: Eszterhás István és Oláh Csaba 2007. VII. 13-án
Az eresz beöblösödése 2,10 m, szélessége 6,70 m
Befoglaló kőzete: piroxénandezit-agglomerátum

LÁTOGATÁS A FELHAGYOTT RECSKI ÉRCBÁNYÁBAN

Táborozásunk alkalmával két kirándulást is tettünk a recski Lahóca-hegyen már felhagyott ércbányai tárókba. A 24-es műútról Parádfürdő és Recsk között ágazik ki egy mellékút az un. „Ércbánya”-ra (jelenleg lakótelep és szociális otthon). A Recskhez tartozó Ércbánya település fölött (tőle északra) magasodik a Lahóca-hegy. Ennek déli oldalában van az egykori bányatelep, Katalinbánya. A valaha virágzó Katalinbánya ma lehangelő képet mutat. Az 1931-ben felavatott, építészeti remekműnek számító dúsító bedeszkázott ablakokkal is ebek harmincadjára jutott. A többi kisebb épület is lerobbant állapotban ad szükségműhelyeket és szükséglakásokat a környék szegénységének,

Katalinbánya épületei fölött a hegyoldalban több magára hagyott, nyitott bányatáró szájadzik. Mi az Alsó-, a Középső- és a Felső-György-tárót látogattuk meg. E helyeken már 1790-ben elkezdték fejteni az aranyat és ezüstöt is tartalmazó rézércet. Majd vagy 15 év után felhagytak vele. 1850-ben a Parádi Bányatársulat újraindította a bányákat. Trianon után - mivel alig maradt magyar ércbánya - fokozott kutatási és termelési lendületet kapott a Lahócai Ércbánya. Ekkor építették ki a bányatelepet ércdúsítóval, felszíni és földalatti létesítményekkel, utakkal, szociális létesítményekkel és lakóteleppel. A hidrotermális szulfidos ércek a többnyire elkaolinosodott eocén kori biotitos amfibólandezitben fordulnak elő. Az uralkodó ércek a pirit, az enargit és a luzonit. Az enargit és a luzonit főként az akár 40 % rézet is tartalmazó tömzsökben található, de az alapkőzetben szórtan is megjelenik, így általában 1 % körüli az érc réztartalma. Ritka esetekben 8-10 kg-os termésrész-darabokat is találtak. Az érces kőzet aranytartalma tonnánként 6-8 gramm, az ezüsttartalom tonnánként 50-60 gramm.

Mi a nyitott bányatárókban csak néhány száz métert túráztunk, mert nem volt a járatrendszereket ismerő vezetőnk és a számos elágazás az eltévedés lehetőségét vetítette elénk. A járatok kisebb részében még megvolt a falazás, illetve ácsolat, a nagyobb részben azonban az omlások már úgy átalakították a járatokat, hogy azoknak az eredeti szelvényformája teljesen eltűnt. Az egykori tárók kezdenek konzekvenciabarlanggá alakulni. Érces előfordulásokat sehol sem láttunk, viszont másodlagos ásványkiválásoknak szép fennőtt kristályaival találkoztunk az üreg falain. Az Alsó-György-táróban több helyen 5-6 cm hosszú finomrostos, selyemfényű halotrichit-pamacsok ékesítik a falakat és az omláskúpokat. Ugyanezen táró más helyein pedig sárga kénbevonat borítja a falakat és a mennyezetet. A Középső-György-táróban pedig 10-20 cm hosszú sztalaktiteket és az aljzaton bevonatokat képeznek a zöldeskék pisamit-kristályok. Az elhagyott táróknak már nincs szellőztetése, ezért szinte csak pang

bennük a levegő, amiben jól érzékelhető a kén-gázok jelenléte, melynek elviselését nehezíti a levegő +30 °C körüli hőmérséklete is.

A Lahóca-hegyi ércbányákkal kapcsolatban a következő gondolatok fogalmazódtak meg bennünk. Szomorú képet mutat a lerobbant bányatelep. Még talán nem volna késő megmenteni az impozáns ipartörténeti épületeket új funkciót találva nekik. A nyitott bányatárókat a balesetveszély miatt biztonságosan be kéne zárni. Maguk a tárók barlangtanilag is egyre érdekesebbek, mert kezdik elveszíteni a mesterségesen kialakított formájukat, mindinkább konzekvenciabarlangoknak tekinthetők a természetes kőzetátrendeződések(leszakadozások, omlások) után.

A BARLANGTANILAG SIKERTELEN TÚRÁK

Szólni kívánunk azokról a helyekről is melyeket a térképek információi alapján (jelzett sziklák, Ω jel, stb.) mint átnézendő területeket vettünk tervbe, de a 2007-es táborunk túrái során e helyeken nem találtunk barlangokat.

Disznó-tető (454 m) a parádi Fekete-tó mellett - Az 1978 és 2005 között kiadott mátrai turistatérképek mindegyikén szerepel a barlangot jelölő Ω jel a Fekete-tótól néhány száz méterrel északra, illetve északkeletre. A jelzett helyen 2-3 hektárnyi területet három alkalommal más és más csoportok alaposan átnéztek. A táj felszíne átlagosan 30 ° lejtésű, rajta 20-30 évesnek tűnő vegyes tölgyerdő található. Van ott néhány horhos, de sziklakibúvás gyakorlatilag nincs. Barlangot, vagy annak romját pedig egyáltalán nem találtunk. A Fekete-tótól 40 m-rel északra, a tetőn meghagyott néhány több száz éves tölgyek közül egyet kidöntött a vihar. E kidőlt faóriás törzsében láttunk egy 3 m hosszban járható, széles odút, de ez nyilván nem lehet a keresett barlang. Valószínű, hogy téves információ alapján került barlangjel az 1978-as térképre, melyet aztán sorra átvettek a későbbi kiadású turistatérképek is. A 2006-os kiadású Faragó-féle 1:30.000-es térképen szerencsére már nem szerepel.

Parádi Várhegy (454 m) - Az itteni túránk észrevételeiről „az irodalmi adatok alapján nyilvántartásba vett barlangok” című részben írtunk.

Gabi halála (772 m) és *Sötét-lápa* (770-780 m) a Kékes északi előterében - A sárga és kék + jelzésű turistautak kereszteződésénél található a Gabi halála elnevezésű hely. Mint a helyszínen levő tábláról megtudtuk ez elnevezés egy Gabi nevű lónak állít emléket, mely itt lehelte ki lelkét. Az útkereszteződés közelében egy kb. 100 x 20 m-es alapterületű, 7-8 m magas repedezett sziklaszirt van. E szirtet néztük át tüzetesen. Benne több hasadéküreget is találtunk, de egyik sem érte el a barlangméretet. Az útkereszteződéstől fölfelé tartó kék + jelzésű út mentén van a Sötét-lápának nevezett hely, melyen több sziklaszirt emelkedik ki a kőtengerből, de ezek között sem találtunk barlangokat.

Sas-kő (898m) a Kékestől keletre húzódó gerinc - A Sas-kő gerincének egy 200 m-es szakasza, a turista emlékkereszt mellett szép sziklatornyok és zegzugos sziklafalak mentén törik le észak felé. A vadregényesen látványos szikla-
rengeteget átvizsgálva, sajnos nem találtunk barlangot.

Marhád-tető (606 m) és az *Ilona-völgy vízesés fölötti szakasza* - A Disznó-tetői vadászház felől erdőirtáson át közelítettük meg a Marhád-tetőt. Az éppen frissen kivágott erdő jó áttekintést biztosított a hegyoldalra, melyen

barlangokat nem rejtő, csak kisebb sziklakibúvások vannak. Eleinte biztatóbbnak tűnt az Ilona-völgy felső szakasza, ahol a térképek sziklasorokat jelölnek. De, itt sem volt barlangos szerencsénk, mert sziklák ugyan vannak, de azok a nagy repedéseket nélkülöző, kerekre koptatott ún. „bálnahát” sziklák, melyekben meglehetősen reménytelen barlangokat találni.

Csákány-kő (457 m) az egykori recski rabbánya környéke - Reménykedtünk, hogy a kőbánya helyenként 40 m magas falában esetleg találunk járható repedéseket. Alulról végignéztük a bányafalakat, de barlangtanilag egyetlen biztató pontot sem láttunk, így a tetőről nem is eresztettük le a kötelet.

Éles-bérc (650-700 m) Markaz északi határában - Az Éles-bérc két denudációs völgy közti maradványgerinc, tetején kipreparálódott és széthúzódt sziklasorral. E sziklasorban próbáltunk barlangokat találni, de az itteni rések mind a barlangméret határán aluliak voltak.

Markazi Várhegy (480) és a tőle északra tartó gerinc - 1991-ben átvizsgáltuk a markazi Vár-völgytől nyugatra eső gerinceket (Holló-kő, Rónya-kő, Tekeres-kő, Hajnács-kő, Kis-kő) és ezekben összesen 16 barlangot találtunk. Így reméltük, hogy a keleti gerinceken is ráakadunk néhányra. A Várhegy nyugati oldalán vannak meredek sziklák, de ezeket a vár lakottságának idején védelmi célokból „kiegyengették”, hogy búvóhelyeket ne adjanak, így aztán barlangokat sem lehet bennük találni. A Várhegytől északra tartó egyre magasodó gerincen, a Hegyes-tetőn, a Rókalyuk-tetőn kisebb sziklagerinceket találtunk, de sajnos azokban sem volt barlangméretű üreg.

Éva-kő (460 m) a markazi Vár-völgy bal oldalában - Az Éva-kőt voltaképp öt 12-18 m magas sziklából álló csoport a Vár-völgy talpától 30-40 m-rel magasabban. Az egyébként látványos szirtekben alapos keresés ellenére sem találtunk barlangokat.

IRODALOM

(a Mátra barlangjaihoz)

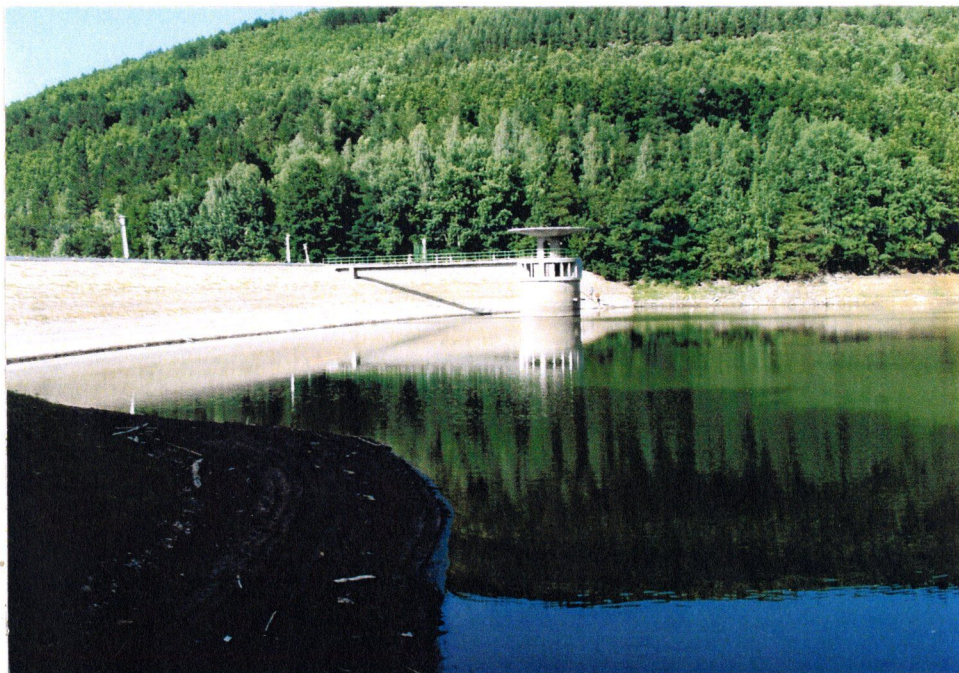
- ABA I. (1960): Budapest - Gyöngyös - Mátra — Panoráma, Magyarország írásban és képekben sorozat 3. kötete, Budapest p. 96-99, 107-108
- BARCZA - VIGYÁZÓ (1930): A Mátra részletes kalauza - Részletes magyar útikalauzok sorozat 10. kötete, Budapest p. 18-19, 72, 117, 156
- BERTALAN K. (1958): Magyarország nem karsztos eredetű barlangjai - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, Budapest p. 19
- BERTALAN K. (1976): Magyarország barlangleltára - kézirat területi bontásban cédulákon a MÁFI adattárában, Budapest
- BUDA L. (2000): Új felfedezések az ősök nyomában - Nógrád Megyei Hírlap (márc. 20.), Salgótarján p. 2
- BUDA L. (2001): Egy elsüllyedt titok - Nógrád Megyei Hírlap, Salgótarján
- BUDA L. (2002): Megtaláltuk Vidróczki búvóhelyét? - Nógrád Megyei Hírlap, Salgótarján
- BUDA L. (2004): Szuperkocka expedíció 2004. - Nógrád Megyei Hírlap, Salgótarján p. 7
- ESZTERHÁS I. (1989): Non-karstic caves of Hungary - Karszt és Barlang (special issue), Budapest p. 27-28
- ESZTERHÁS I. (1990): A Nyugati-Mátra barlangjai - kézirat az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 69-127
- ESZTERHÁS I. (1991): Magyarországi vulkáni kőzetek barlangjainak genotípusai - Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 36. évf. 4. sz. Miskolc p. 45-47
- ESZTERHÁS I. (1992): Vulkánszpeleológiai kutatások a Mátrában - MKBT Műsorfüzet (márc-ápr), Budapest p. 11
- ESZTERHÁS I. (1993-a): Genotypes of caves in volcanic rocks in Hungary - Conference on the Karst and Cave Research Activities of Educational and Research Institutions in Hungary, Jósvafő p. 81-86
- ESZTERHÁS I. (1993-b): Konsequenzhöhlen - Jahresbericht der Höhlenforschergruppe Rhein-Main, Frankfurt am Main p. 43-44
- ESZTERHÁS I. (1994): Konzekvenciabarlangok / Konsequenzhöhlen - Proceedings of the 5th Pseudokarst Symposium in Szczyrk, Bialsko-Biała p. 25-28
- ESZTERHÁS I. (1996): Caves of the Mátra - Kirándulásvezető és Összefoglalók a 6. Nemzetközi Pszeudokarst Szimpóziumhoz, Galyatető p. 10-15
- ESZTERHÁS I. (1997-a): Höhlen des Mátras - Proceedings of the 6th International Symposium on Pseudokarst, Galyatető p. 166-173
- ESZTERHÁS I. (1997-b): Non calcaries cavities in Hungary - in Chabert-Courban: Atlas des cavités non calcaries du monde, Paris

- 4
- ESZTERHÁS I. (1998-a): Csörgő-lyuk, Elveszett-ág - kézirat a Vulkánszeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 32-34
- ESZTERHÁS I. (1998-b): A Csörgő-lyuk térképezése - kézirat a Vulkánszeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 61-70
- ESZTERHÁS I. (1999): A Mátra barlangjai - kézirat: A Mátra Tájvédelmi Körzet kezelési tervében, a BNP adattárában, Eger pp.168
- ESZTERHÁS I. (2000): Kiegészítés a Mátra barlangkataszteréhez - kézirat a Vulkánszeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 232-239
- ESZTERHÁS I. (2003-a): Csörgő-lyuk - in Székely K: Magyarország fokozottan védett barlangjai - Mezőgazda Kiadó, Budapest p. 229-231
- ESZTERHÁS I. (2003-b): Nemkarsztos barlangok kutatottsága Magyarországon - Karsztfejlődés VIII. Konferencia, kiadta a Berzsenyi Dániel Főiskola Természetföldrajz Tanszéke, Szombathely p. 347-361
- ESZTERHÁS I. (2006): Bányatereny és Mátrakeresztes barlangjai - Nógrádi Értékekért III. évf. 2. füzet, Salgótarján p. 3-9
- ESZTERHÁS - HORVÁTH (2001): Kiegészítés a Mátra barlangkataszteréhez - kézirat a Vulkánszeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p 208-217
- ESZTERHÁS - GÖNCZÖL - SZARKA (1991): A Központi- és a Déli-Mátra barlangjai - kézirat a Vulkánszeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és BI adattárában, Budapest p. 122-181
- ESZTERHÁS - MANGA (1996): Das Csörgő-Loch eine Rutschhöhle - Proceedings of the 6th International Symposium on Pseudokarst, Galyatető p. 22-32 & Jahresbericht der Höhlenforschergruppe Rhein-Main, Frankfurt am Main p. 107-113
- ESZTERHÁS - SZENTES (2006): Magyarország nemkarsztos barlangjainak katasztere / A List Non-karstic Caves in Hungary - <http://geogr.elte.hu/nonkarstic>
- HÍR J. (1992): Évmilliók üzenete Pásztó környékén - Mikszáth Kiadó, Salgótarján p. 55-56
- JUHÁSZ Á. (1987): Évmilliók emlékezete - Gondolat Kiadó, Budapest p. 438-445
- KORDOS L. (1984): Magyarország barlangjai - Gondolat Kiadó, Budapest p. 290
- KRISTÓF S. (1954): Mátra portyavezető - Sport Kiadó, Budapest p. 17-18, 39, 74, 130-131
- KUBOVICS - PANTÓ (1970): Vulkanokógiai vizsgálatok a Mátrában és a Börzsönyben - Akadémia Kiadó, Budapest p. 13-160
- LÁNG S. (1952): A Mátra geomorfológiája - Földrajzi Értesítő I. évf. 3. füzet, Budapest p. 512-572

- LEÉL-ŐSSY S. (1952-a): Geomorfológiai vázlatok a Középső-Máttra területén - Földrajzi Értesítő I. évf. 4. füzet, Budapest p. 700
- LEÉL-ŐSSY S. (1952-b): Adatok az ágasvári Csörgőlyuk barlang eredetéhez - Földrajzi Értesítő I. évf. 4. füzet, Budapest p. 710-711
- LÉNÁRT J. (1978): Barlangok - in Fehér M: Máttra útikalauz - Sport Kiadó, Budapest p. 23, 48, 116, 117, 144, 165, 275, 276, 280, 282, 294
- MAJOROS - VARGA (1983): Ágasvári útmenti barlang térképe - MKBT Beszámoló, Budapest p. 125
- MANGA M. (1990): Csörgő-lyuk - Föld és Ég, Budapest p. 116-118
- NEIDENBACH - PUSZTAY szerk.(2005): Csörgő-lyuk - Magyar hegyisport és turista enciklopédia, kiadta a Kornétás Kiadó, Budapest p. 95
- OZORAY Gy. (1960-a): Nemkarsztos üregek genetikája magyarországi példák alapján - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató (jan-febr.), Budapest p. 4-15
- OZORAY Gy. (1960-b): A mátrai (gyöngyösi) Remete-barlang - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, Budapest p. 290-292
- OZORAY Gy. (1967): Két mátrai sziklaüreg - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató (jan-jún), Budapest p. 44-45
- PÁPA M. (1943): A barlangok romantikája - Barlangvilág XIII. kötet, Budapest p. 1-23
- PÁSZTI A. (2000): Fakas-lyuk - kézirat a "Földtani örökségünk" pálamunkája a KöM adattárában, Budapest p. 1-22
- PÁSZTOR J. (1929): Máttra útikalauz - Budapest p. 243-246
- PÉCHY-HORVÁTH R. (1942): Sok feltáratlan szépséget rejtegetnek Magyarország barlangjai - Országjárás 9. évf. 10. sz. Budapest p. 6
- PRAKFULVI P. (2006-a): Mátrakeresztes környékének földtani érdekességei - Nógrádi Értékekért III. évf. 2. füzet, Salgótarján p. 10-15
- PRAKFULVI P. (2006-b): A Pásztó-mátrakeresztesi Zsivány-barlang kutatástörténete, földtana és genetikája - kézirat a Cholnoky-pályázatra az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 1-20
- RAKONCZAY Z. (1989): Ipolytarnóctól Füzérradványig - Mezőgazdasági Kiadó, Budapest p. 186-194
- RÉVAI E. (1938): Barlangok világából - Természetbarát 26. évf. Budapest 3-4. szám: p. 15-16 & 5-6. szám: p. 14-16
- SÁRKÖZI Sz. (1995): A szuperkocka - Harmadik Szem, Budapest p. 12-13
- SZABÓ J. (1871): Az Ágasvári barlang a Mátrában - Földtani Közlöny I. évf. Pest p. 11-12
- SZABÓ J. (1990): Az Ágasvári trachitbarlang a Mátrában - Turisták Lapja II. évf. Budapest p. 217-224
- SZÉKELY A. (1953-a): Az ágasvári Csörgőlyuk barlang - Földrajzi Értesítő II. évf. 1. füzet, Budapest p. 114-124
- SZÉKELY A. (1953-b): Az ágasvári Csörgőlyuk barlang - Idegenforgalmi Tájékoztató IV. évf. 4. sz. Budapest p. 16-18

- SZÉKELY A. (1960): A Mátra nyugati részének kialakulása és formakincse -
Földrajzi Közlemények 84 kötet, 3. sz. Budapest p. 251-276
- SZENTES Gy. (1996): Parád környékének földtani viszonyai - kézirat, doktori
értekezés az ELTE adattárában, Budapest
- SZENTES Gy.(1971): Caves Formed in the Volcanic Rocks of Hungary -
Karszt- és Barlangkutató VI. köt. Budapest p. 117-129
- SZENTI T. (1998): Jelentés a Gyula-barlang (Mátraszentimre) 1998. máj. 31.
ásatásáról - kézirat a BNP adattárában, Eger
- SZOMSZÉD A. (2006): A bányászat története a mai Bátorfőnyéki elődeinek
területén - Nógrádi Értékekért III. évf. 2. füzet, Salgótarján p. 33.
- SZVOBODA Ö. (1932): A kistályai barlanglakások - Földrajzi Közlemények
60. kötet, Budapest p. 115-117
- VARGA Gy. és társai (1975): A Mátra hegység földtana - a MÁFI LVII.
évkönyvének 1. füzet, Műszaki Kiadó, Budapest p. 1-575

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

A Köszörű-völgyi-víztároló és gátja /B.L./

A Köszörű-völgy alsó szakaszának bal oldalában
levő irtás barlangos sziklakibúvása /B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

A Cincér-barlang bejárata az irtási sziklában /B.L./

Az irtási szikla másik barlangja a Fűrész-barlang
/B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

A Kőszörű-völgy alsó szakaszának nagy sziklái
az irtás melletti erdőszélen /B.L./

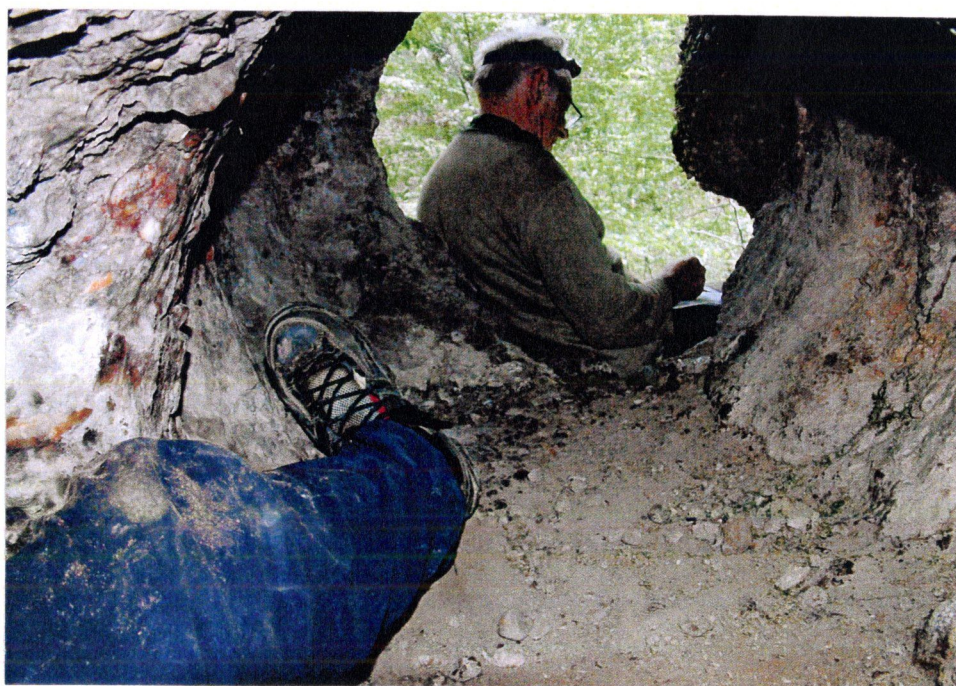

A sziklacsoport középső sziklájában
levő Mismucska-barlang bejáratához
állványzatot kellett rögtönözni
/B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

Feljutás a Mismucska-barlanghoz /B.L./

A Mismucska-barlang bejárata belülről /B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

A Mismucska-barlang első 3 m-es csőszakasza végén
balra fordul a járat /B.L./

A Mismucska-barlang szerteágazó és elszűkülő vége
/B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

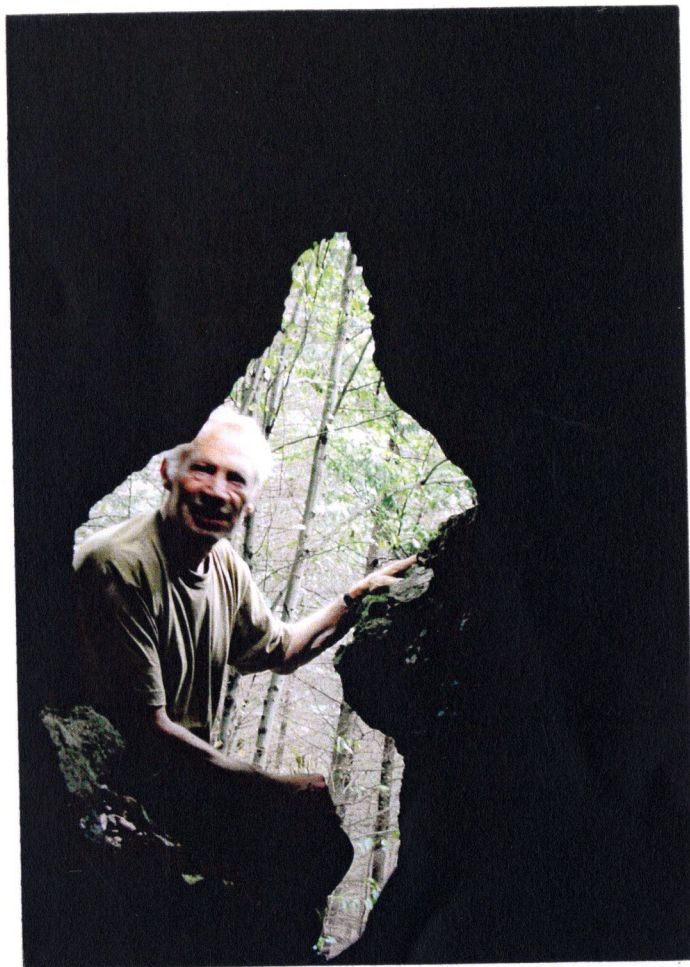

A Tűzkő-barlang bejáratközeli szakasza /B.L./

A Tűzkő-barlang középső szakasza /B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

A Puding-barlang bejárata belülről
/B.L./

A Puding-barlang belső elszűkülő része /B.L./

KÖSZÖRŰ-VÖLGY

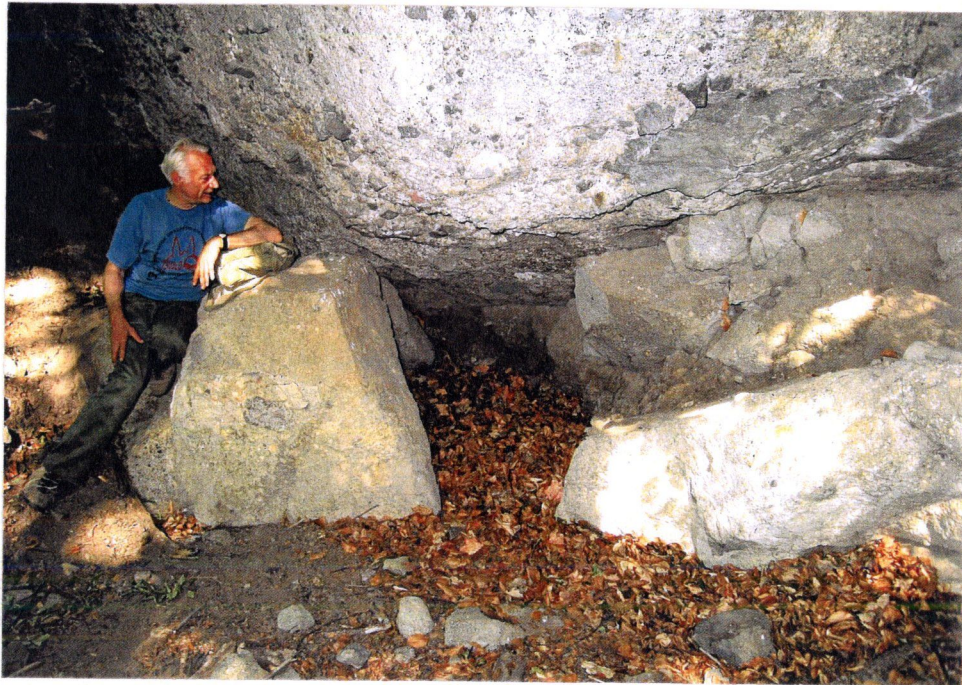
A Köszörű-völgyi-víztárolóba torkolló Herceg-gödör
homokkőfalában levő Herceg-gödri-barlang bejárata
/B.L./

A Heceg-gödri-barlang belseje /B.L./

Az Ilona-völgyi-vízesés /B.L./

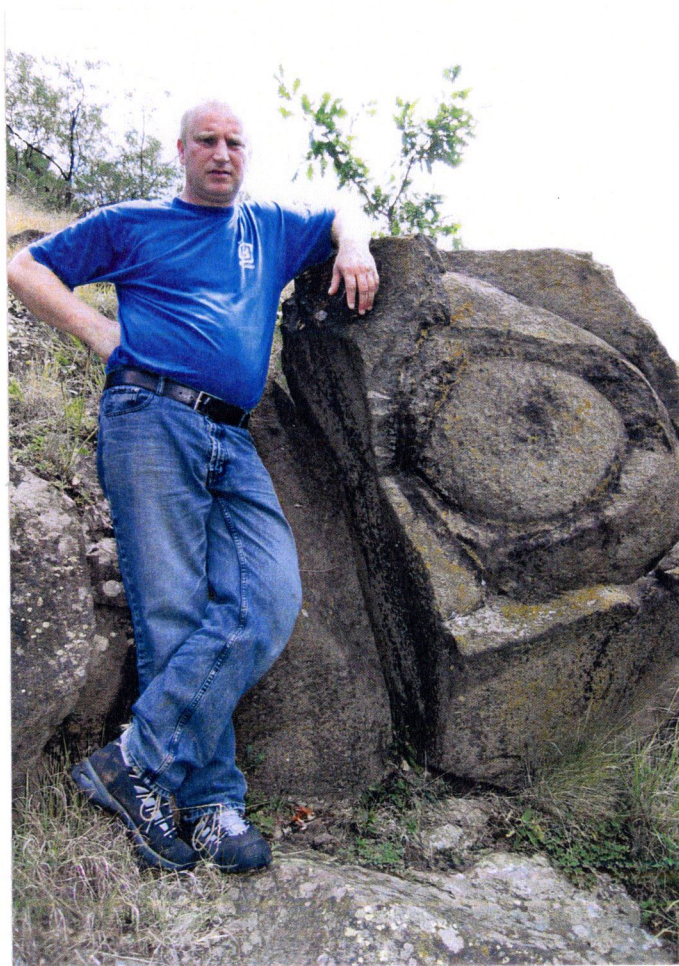

A Cserepes-eresz belső fülkéje /O.Cs./

TARJÁNKA - SZURDOK

A felhagyott Tarjánka-völgyi-kőfejtő /0.Cs./

A Szemes-kő a Tarjánka-völgy alsó szakaszán /E.I./

TARJÁNKA-SZURDOK

A Tarjánka-szurdok fa-
lai helyenként elérik
a 15 m-es magasságot
is /O.Cs./

A Tarjánka-hasadék fel-
ső része barlangméretű
/O.Cs./

TARJÁNKA - SZURDOK

A Görgeteges-ereszt a Tarjánka-patak oldalazó
eróziója alakította ki /O.Cs./

RECSI ÉROBÁNYÁK

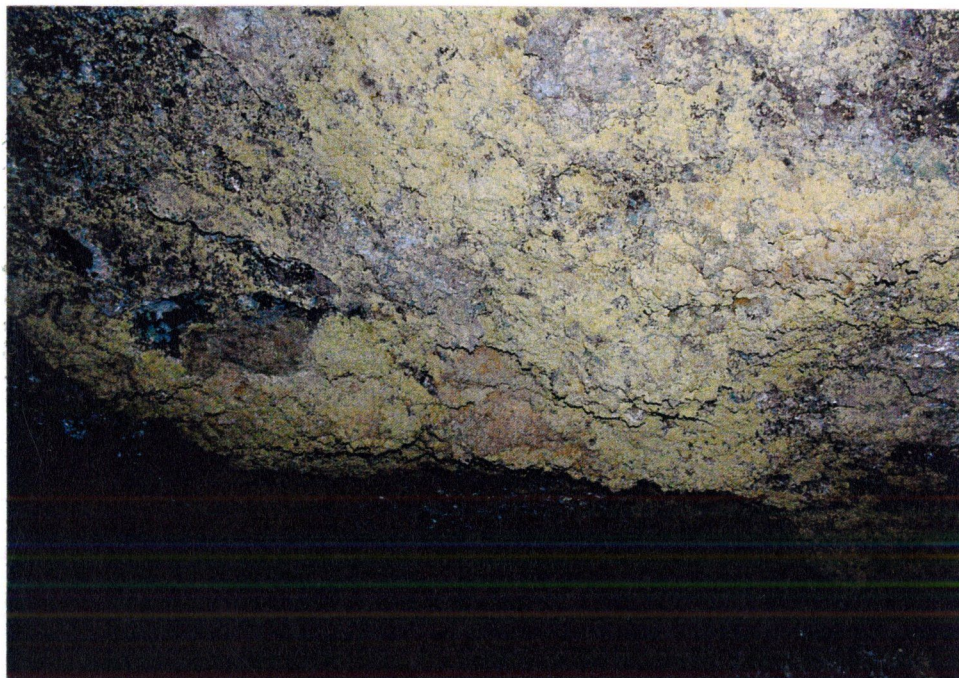
Kilátás az egykor mozgalmasabb napokat megélt Lahóca-hegyről a Kékes felé /B.L./

Kőzetlészakadozások által az Alsó György-táró kezd konzekvenciabarlanguvá alakulni /B.L./

A felhagyott Alsó György-táró falain szép halotrichit-kristályok nőnek /Sz.Gy./

Másutt természetesen csapódik le a falakra /B.L./

A parádi Várhegy keleti fokán ez a fa jelzi a vár helyét - A Várpincére nem sikerült ráakadni /B.L./

Kékes mellett, a Saskő impozáns szikla-képződményei között sem találtunk barlangot /B.L./